Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 32 (1682) ГОД XXXIII БЕЛАСТОК 7 ЖНІЎНЯ 1988 г. ЦАНА 20 зл.

Гміна **Гарадок** Беластоцкага ваяводства і **Бераставіцкі** раён Гродзенскай вобласці ўжо здаўна падтрымліваюць між сабою пастаянныя сяброўскія кантакты. Найбольш наглядна гэтае дружалюбнае супрацоўніцтва праяўляецца ў час масавых мітынгаў і сустрэч насельніцтва, якія з нагоды розных важных гадавін або дзяржаўных свят наладжваюцца ў Гарадку ці ў Бераставіцы. Для прыкладу, у святкаванні 70-й гадавіны Вялікага Кастрычніка ў лістападзе мінулага года прыняла ўдзел шматлюдная дэлегацыя ад Гарадоцкай гміны, а вось у нядзелю, 17 ліпеня г.г. ліпеньскае свята супольна з жыхарамі Гарадка і навакольных вёсак адзначылі таксама і жыхары Бераставіцы ды Бераставіцкага раёна, якія на сямі аўтобусах прыехалі да нас у госці.

Прадстаўнікі Гарадоцкай гміны сустракалі сваіх сяброў на граніцы ў Баброўніках. На жаль, на гэты раз не паспрыяла пагода. Ад раніцы безупынку падаў надакучлівы дождж, нізка над зямлёю віселі цяжкія, набрынелыя вадою, шэрыя хмары. Таму і гаспадары Гарадоцкай гміны адступілі ад прывітальнай цырымоніі, прадбачанай традыцыйна на граніцы. Проста і звычайна з прывітальнымі букетамі кветак хуценька даселіся да гасцей і разам з імі цераз дождж паімчаліся ў Барок, што пад Гарадком. Гэта высокі і прыгожы лес, у якім ужо традыцыйна наладжваюцца ўсялякія буйныя народныя святкаванні і розныя шматлюдныя мітынгі.

І ў гэтую дажджлівую нядзелю падгарадоцкі Барок пераўтварыўся ў своеасаблівы вясёлы, урачысты і гаманлівы пасёлак, дзе ладзіліся сяброўскія сустрэчы, дзе ў польскіх і савецкіх лаўках, на залатоўкі і на рублі, можна было купіць сабе шмат чаго карыснага. Гандлёвая частка гэтай сяброўскай сустрэчы была тут асабліва багата разбудавана. Арганізатары ўрэшце ўцямілі сабе гэтую, даўно вядомую праўду, што гандлёвы бок падобных мерапрыемстваў заўжды найбольш цікавіць не толькі звычайных людзей, але і дае добрую выручку гандлёвым

(Працяг на стар. 6)

АЛА ДУБЕЦ.

Голас нашай зямлі

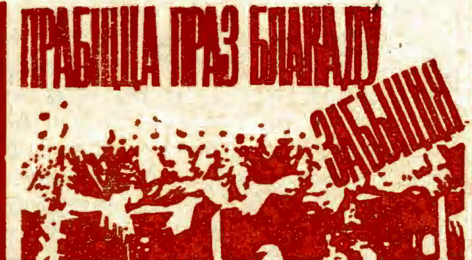
Ала Дубец заваявала галоўную ўзнагароду ў конкурсе „Беларуская песня'88“: экскурсію у СССР. Гэтую ўзнагароду ўжо трэці год дае беларускаму конкурсу Ваяводскае праўленне ТПЦР у Беластоку. Узнагароды прызнаюцца не толькі за песні, з якімі спявак выступае ў конкурсе, але і за цэласнасць працы на беларускай культурнай ніве. Ала ў Саюз яшчэ не з'ездзіла. Яна хоча паехаць у Сібір, пабачыць „слаўнае мора — свяшчэнны Байкал“. Пры нагодзе скажам, што першую такую ўзнагароду заваявала яе слаўная маці Люба Гаўрылюк.

Ала спявае вельмі добра — скромна сказана. Ала спявае чароўна! Спявае патрыятычна! Яна — жывы доказ нашай беларускай неўміручасці па ўсёй Беласточчыне і ў горадзе Беластоку тым больш. Залягае цішыня сярод публікі, калі Ала пачынае песню. І нават людзі, устаноўленым у нас звычаем, не падспеўваюць за ёю, седзячы на месцах, заслуханыя ў шырокі дыяпазон яе голасу. Яе песні заўсёды насычаны любоўю да роднага краю, беларускай спадчыны, усяго беларускага. Такія песні падбірае і спявае Ала. Гэта характэрная рыса яе вакалістыкі.

Часта выступае са скрыпкай. Акампаніруе сабе або іншым. Яе скрыпка (прыпомнім, што скрыпка — стары беларускі народны інструмент) сваім гукам прыносіць нам з сівой мінуўшчыны голас душы нашых продкаў. Я люблю Алу са скрыпкай. Многім — яна і яе скрыпка — неадлучны.

Помню Алу Гаўрылюк з маленства, з яе падлеткавых гадоў. калі ў народным строі яна смела выступала, спяваючы і іграючы на скрыпцы беларускія песні перад самай сур'ёзнай публікай. Ала вельмі даўно ўжо з'яўляец-

(Працяг на стар. 4)

У канцы красавіка 1988 г. у Гродне праходзіла канферэнцыя савецкіх і польскіх гісторыкаў, прысвечаная традыцыі дружбы і супрацоўніцтва народаў Савецкага Саюза і Польшчы. Сярод удзельнікаў канферэнцыі быў вучоны з Масквы Аляксей Канстанцінавіч Каўко, зараз галоўны рэдактар журнала „Советское славяноведение“. Гутарку з вучоным вядзе гродзенскі журналіст Сяргей Астраўцоў.

Сяргей Астраўцоў: Вы ўзялі ўдзел у навуковай канферэнцыі, што адбылася ў Гродне. Якія пытанні абмяркоўваліся на ёй, якое яна мела прадстаўніцтва і чаму месцам правядзення быў абраны менавіта наш горад?

Аляксей Каўко: Канферэнцыя, дакладней рабочая сустрэча гісторыкаў СССР і ПНР, адбывалася пад гадавіну вядомай Дэкларацыі, падпісанай кіраўнікамі братніх партый М. С. Гарбачовым і В. Ярузельскім. Абмяркоўваліся традыцыі сяброўства і супрацоўніцтва народаў Савецкага Саюза і Польшчы. Наколькі вопыт мінулага можа і павінен спрыяць станоўчаму развіццю гістарычнай свядомасці, узаемнаму пазнаванню і дружалюбству народаў-суседзяў, як таму маглі б лепей садзейнічаць супольнымі намаганнямі вучоныя і грамадскія арганізацыі, менавіта таварыствы дружбы — галоўны клопат удзельнікаў сустрэчы. Згадаю яшчэ пра беларуска-польскія сюжэты, што таксама прагучэлі на гэтым спатканні: беларускае пытанне і польскі рабочы рух (канец XIX — пачатак XX ст.), сумесная барацьба камуністаў, працоўных Польшчы і Заходняй Беларусі; узаемадзеянне беларускіх дэпутатаў і фракцыі КПП у Сейме. Вопытам развіцця сяброўскіх сувязей Гродзеншчыны і Беласточчыны падзяліліся кіраўнікі абласнога аддзялення Таварыства савецка-польскай дружбы. Згадваліся на канферэнцыі, сярод іншых, і прозвішчы Кастуся Каліноўскага, Францішка Багушэвіча, Элізы Ажэшка, Ігната Буйніцкага, Цёткі, Браніслава Тарашкевіча, Сяргея Прытыцкага — гонар зямлі Гарадзенскай, высокія сімвалы рэвалюцыйнага і творчага пабрацімства нашых народаў. Так што горад над Нёманам зусім не выпадкова стаў месцам спаткання. Нашыя калегі з ПНР таксама выказалі па-

(Працяг на стар. 7)

ЖАБРАЦТВА

Амерыка з'яўляецца адной з найбагацейшых краін свету. Адносіцца гэта і да дзяржавы як уласці і да грамадзян. Аднак у амерыканскім грамадстве нямала людзей бедных. Не толькі наша прэса, але і прэса амерыканская піша аб бяздомных і недаядаючых у ЗША. Хачу сказаць, што я гэтай праблемай глыбінна не займаўся і мае веды ў гэтай галіне вельмі абмежаваныя. З гэтай прычыны не маю права выказвацца на гэтую тэму катэгарычна. Не ведаю, колькі ў Амерыцы бяздомных і недаядаючых. Не ведаю, чыя віна ў тым, што выступае такая з'ява. Не ведаю, ці бяздомныя і паўгалодныя гэта вылюдкі, людзі дна, якія не хочуць не толькі працаваць, але, як сказаў Рэйган, не імкнуцца нават зацікавіцца тым, дзе знаходзяцца начлежныя дамы і ў якім месцы выдаюць бясплатную ежу. Не ведаю, ці людзі пападаюць у такі стан таму, што не могуць знайсці працы ці таму, што пагарджаюць усякай працай.

Ведаю толькі, што такая з'ява існуе, што кідаецца яна ў вочы. Дарэчы, я на гэты раз па-за Нью-Йоркам і Кліўлендам не быў у вялікіх амерыканскіх гарадах і таму не магу выказвацца ўвогуле аб амерыканскай рэчаіснасці і расцягваць жабрацтва, аб якім хачу гаварыць, на ўсю Амерыку. Са з'явай гэтай, якая, несумненна, надта псуе, калі так можна сказаць, амерыканскі пейзаж, сутыкаўся я часта ў Нью-Йорку і не бачыў у меншых гарадах, якія наведваў. Не ведаю, ці нехта з амерыканскіх сацыёлагаў падлічыў колькі ў Амерыцы жабракоў і якая „геаграфія" іх размяшчэння. У кожным выпадку жабракоў у Нью-Йорку даволі многа. Многія з іх выклікаюць прыгнечваючае ўражанне. І што яшчэ цікавае — сярод амерыканскіх жабракоў намнога больш маладых, чым старых, і намнога больш мужчын, чым жанчын. І гэтыя прапорцыі зусім супрацьлеглыя, чым у нас. У Польшчы жабруюць амаль выключна людзі старэйшыя і, калі не памыляюся, болей-меней раўнаважыцца сярод жабракоў груп мужчынская і жаночая. І яшчэ адна асаблівасць амерыканскіх жабракоў: большасць з іх — чорныя.

Дзе канцэнтруюцца амерыканскія жабракі? Галоўным чынам у цэнтральных раёнах Нью-Ёрка. Многа іх на станцыях метро. Трэба сказаць, што нью-йоркскае метро вельмі старое і вельмі бруднае. І, несумненна, цяжка глядзець на маладога чалавека, які сядзіць, прыкрыўшы плечы пледам або і без пледа. Сярод смецця і адпадкаў, проста на бетоне лесвіцы, якая вядзе ў падзямелле або з падзямелляў наверх.

Асобная катэгорыя жабракоў шнырыць па вагонах метро. Некаторыя з іх не выдаюць сябе за жабракоў, наадварот, прыкідваюцца прадстаўнікамі такога ці іншага грамадскага руху. Для прыкладу, многія звяртаюцца да пасажыраў у вагоне з просьбай даваць грошы на лячэнне наркаманаў або на лячэнне хворых на СНІД (AIDS). Давялося мне бачыць і белага, моцна заросшага валоссем чалавека з кастылямі, які, увайшоўшы ў вагон, прадставіў сябе ак ахвяру-інваліда в'етнамскай вайны. Вельмі горача і палка гаварыў ён аб тым, што Амерыка прымусова паслала яго ў В'етнам, што зрабіла з яго забойцу і што пасля, калі ён быў цяжка паранены і вярнуўся назад, пакінула без сродкаў і таму ён прымушаны звяртацца за дапамогай да грамадзян.

Неяк так злажылася, што ў адзін і той самы вагон на трох чарговых станцыях увайшло трох жабракоў і адзін з іх прасіў грошай на наркаманаў, другі на ахвяраў СНІД (AIDS), а трэці прадстаўляў сябе як ахвяру в'етнамскай вайны. Я з цікавасцю прыглядаўся, як людзі рэагуюць і як часта даюць. Першым двум даваў прыблізна кожны дзесяты пасажыр, а апошняму — кожны пяты-сёмы. Няўжо в'етнамскі комплекс надалей прыгнечвае амерыканцаў? Не ведаю. Тым болей усё гэта незразумела, калі ўзяць пад увагу тое, што ўсе амерыканцы, да якіх я звяртаўся з гэтай справай, гаварылі, што ўсё гэта містыфікацыя і ніякі сапраўдны інвалід в'етнамскай вайны не вымушаны ў Амерыцы жабраваць. Прызнаюся, што не маю ў гэтай справе яснасці.

Бачыў я многіх жабракоў і на вуліцах. Стаяць яны на тратуарах, трымаюць у руках пластмасавыя кубачкі і моцна патрасаюць імі. Досыць назойліва падстаўляюць прахожым кубачкі пад нос. Аднак, нідзе не бачыў, каб хваталі за полы. У адным выпадку я пашкадаваў, што не маю фотаапарата. Малады жабрак ляжаў не ўздоўж, а ўпоперак тратуара і, палажыўшы галаву на руку, спаў. Перад ім стаяў кубачак, а ў кубачку адзін папяровы долар і крышку манет. Блізка Брадвея, раёна тэатраў і кабарэ, я мінут пятнаццаць стаяў у такім пункце, з якога бачыў двух жабракоў. Цікавіла мяне, як часта даюць амерыканцы жабракам міласціну. Быў крыху здзіўлены, таму што на працягу гэтых пятнаццаці мінут ніхто не даў ім ніводнага цэнта. Ці сведчыць гэта аб тым, што амерыканцы з'яўляюцца скупымі, ці проста лічаць яны што жабруюць звычайныя лодыры, якім памагаць не варта — не ведаю.

Алесь Барскі

ПЕРАД XI З'ЕЗДАМ БГКТ

ВІКТАР РУДЧЫК

Справаздачна-выбарная канферэнцыя гарадскога аддзела БГКТ у Беластоку на XI З'езд Беларускага таварыства выбрала 10 дэлегатаў. Адным з іх з'яўляецца журналіст „Нівы", сакратар партыйнай арганізацыі пры ГП Віктар Рудчык. На набліжаючымся з'ездзе нашай арганізацыі неабходна прыняць такія пастановы, рэалізацыя якіх узмацніла б ролю і значэнне БГКТ.

Да найважнейшых спраў, на думку Віктара Рудчыка, трэба залічыць гаспадарчую дзейнасць БГКТ, якая давала б высокія фінансавыя даходы, поўнасцю забяспечваючыя патрэбы БГКТ. Фінансавая незалежнасць была б вялікай справай, дазволіла б адмовіцца ад датацыі Міністэрства унутраных спраў, аблегчыла б яго бюджэт.

Вядома, тут патрэбныя былі б вялікія арганізатарскія захады, патрэбныя былі б людзі-знаўцы гэтых спраў. Над гэтым трэба было б салідна папрацаваць.

Другой даволі важнай для БГКТ справай з'яўляецца цесны кантакт і супрацоўніцтва з Добраахвотным таварыствам сувязяў з заграніцай „Радзіма" ў Мінску. Варта было б утварыць нешта накшталт турыстычнага бюро, каб пры дапамозе яго беларусы Беласточчыны маглі ездзіць у Савецкую Беларусь і знаёміцца з ёю. Гэта ўмацоўвала б духоўную сувязь беларусаў польскіх з савецкімі.

І яшчэ адна справа даволі істотная для БГКТ. Варта было б як мага хутчэй прыступіць да наладжвання ў Беластоку, Бельску, Гайнаўцы і іншых мястэчках — канцэртаў нашых харавых калектываў на прадпрыемствах. Ведаем добра, што на беларускія канцэрты прыходзіць вельмі многа людзей. Заўсёды ў філармоніі не хапае білетаў. Але, каб такія канцэрты арганізаваць, ізноў жа неабходнае цеснае супрацоўніцтва з уладамі самаўпраўлення прадпрыемстваў, прафсаюзамі, дырэкцыяй. Да гэтага часу няма такога супрацоўніцтва. Нашыя мастацкія калектывы не маюць занадта дзе выступаць. Паездкі з канцэртамі ў адлеглыя мясцовасці паглынаюць многа грошай на транспарт.

(мх)

ЯН МОРДАНЬ

На яго думку, неабходна больш часу і ўвагі прысвяціць справам моладзі, яе ўдзелу ў дзейнасці БГКТ.

— Моладдзю няма каму займацца, цікавіцца. Яна вельмі ж актыўная, хоча нешта рабіць, хоча дзейнічаць, але не ведае, як. Не мае яна сапраўдных, добрых дарадчыкаў. На жаль, БГКТ мала працуе з моладдзю, не спаўняе ролі дарадчыка і дастаткова не ангажыруе яе ў сваю дзейнасць.

— Я люблю з моладдзю працаваць, ведаю яе настроі і парывы і ведаю таксама тое, што наша моладзь вельмі добрая. Нядаўна быў я на маладзёжным рэйдзе і проста моладдзю захапляюся. Пераканаўся яшчэ раз,

што яна вельмі сур'ёзная, культурная. Не давялося мне пачуць у іх размовах паміж сабою ніводнага брыдкага слова, ні малейшага грубіянства ці нетактоўнасці. Ад 1986 года існуе ў Бельску тэатральны маладзёжны калектыў, які назваўся „Парнасам". Мяне там лічаць за мастацкага кіраўніка. Але я толькі праяўляю ініцыятыву адносна пастановак, знаходжу падтрымку з боку моладзі, а мастацкім бокам мы ўсе супольна займаемся. Нашыя хлопцы і дзяўчаты сапраўды таленавітыя, маюць артыстычныя душы і вялікае жаданне тварэння, працы над сабою, шырэння беларускага сцэнічнага слова. І адначасова хоча быць заўважана ўладамі БГКТ, хоча мець большую ўсебаковую дапамогу, лепшыя ўмовы да дзеяння.

Ян Мордань можа многа гаварыць аб моладзі, з якою працуе, жыве яе ўсімі справамі, большымі і меншымі. Падчас маёй размовы з ім ён не гаварыў аб сабе, не падкрэсліваў свайго „я". Наш чытач мала што ведае аб ім і таму мне хочацца ў вялікім скарачэнні сказаць аб яго шляху.

Ян Мордань родам з вёскі Хітрая, што на Гайнаўшчыне. Вучыўся ў пачатковай школе ў Новым Беразове. Настаўнік гэтай школы Іван Ільяшук падрыхтаваў з вучнямі на конкурс БГКТ паэму „Кастусь Каліноўскі". Ян Мордань выказаўся тады сваім артыстычным умельствам, палюбіў моцна гэты від мастацтва, і яно ўжо пазней не давала яму спакою.

Ян Мордань закончыў Геадэзійны тэхнікум у Беластоку і стаў працаваць у геадэзіі на Гайнаўшчыне. Свайго часу спаткаўся ён з дырэктарам Дома культуры ў Гайнаўцы Мікалаем Бушко, які запрапанаваў яму працу ў сваёй установе. Было гэта ў 1983 годзе. Затым дырэктар Мікалай Бушко яго кандыдатуру запрапанаваў на тэатральны курс, так званыя „тэатральныя варштаты" ў Тыкоціне. На курсе і пасля курса Ян Мордань меў беспасрэднае дачыненне са сцэнічнай і культурнай дзейнасцю. Пазней працаваў ён у БГКТ і апекаваўся мастацкімі калектывамі. Цяпер жыве і працуе ў Бельску-Падляшскім і беларускім тэатральным калектывам займаецца грамадска. Ён з'яўляецца не толькі яго кіраўніком, але таксама і яго галоўным артыстам. „Парнас" падрыхтаваў і выступаў ужо з трыма пастаноўкамі.

(мх)

БЕЛАВЕЖА

СТАРОНКА ЛІТАРАТУРНА-МАСТАЦКАГА АБ'ЯДНАННЯ ПРЫ ГП БГКТ № 350

Юры Кісялеўскі

РАЗВІТАЛЬНАЕ ПАВІТАННЕ

Жаўрук спяваў.
І яблыня цвіла.
Ты дачакаўся красавання траў!
Ужо не ў першы раз
Вясновага цяпла
Па-над зямлёю хваля праплыла —
І ты адвечны атрымаў адказ
На ўсе свае адвечныя пытанні.

І колькі ты яшчэ разоў
Паўторыш прагна закліканне,
Каб ён прыходзіў зноў і зноў:
І цёплы подых веснавых вятроў,
І жаўрука бясконцы спеў,
І пацалунак паміж дрэў,
І яблыневы сад у пору адцвітання!

І кожны раз даеш нямую згоду
На лепшую з усіх узнагароду:
Падняцца ў неба, павітаць сусвет,
А потым легчы на зямлю, бы яблыневы цвет,
І развітацца з ёю — раз і назаўсёды.

ПРОЦІБОРСТВА

Груган цыбаты,
Што каркае гучна
Пра скарацечнасць жыцця,
Прарочыць рашуча
Хуткі прыход небыцця
І абвяшчае нам немінучасць смерці, —
Груган праклятьы
Пасяліўся ў маім сэрцы.

Сава сівая,
Сляпое стварэнне,
Што нам варожыць аб марнасці нашых імкненняў,
І будзіць плачам глухую шыр, —
Сава старая
Шукае
Прытулку
Ў закавулку
Маёй душы.

Слімак цынічны,
Які бярэ пад сумненне
І шэпт крынічны,
І зор мігценне,
І ганьбіць прывычна
Літую непахіснасць маралі,
Што марна стваралі
Багі-і людзі, —
Слімак нікчэмны бянтэжыць мае пачуцці.

Нячысцік — Змей,
Што адамкнуў мне, як маг-чарадзей,
Бяздонны калодзеж пазнання, —
І той, без усялякага спачування
І нават без лішняга роздуму,
Закінуў мяне ў засценкі журбы
І нішчыць у цемры агеньчык слабы
Майго мізэрнага розуму.

Спрачаюся з імі аж да знямогі,
Хоць ведаю: можа не быць перамогі.
Няўжо ў гэтай спрэчцы, пустой і дарэмнай,
Што цягнецца часам аж да світання,
Хаваецца сэнс патаемны
Пазнання
І мэта майго існавання
На гэтай зялёнай планеце,
І гэтым цудоўным і жудасным свеце?

Джойс у Беластоку па-беларуску

Малады наш літаратар Ян Максімюк перакладае на беларускую мову славуты твор Джэймса Джойса „Уліс". Цэласць — у трох кнігах. Нядаўна Я. Максімюк выдаў уласным коштам першую кнігу. У „Дадатку" да гэтага выдання змясціў ён эсэ Рычарда Эльмана, выдатнага амерыканскага знаўца творчасці Джэймса Джойса.

З'яўленне гэтай кніжкі, несумненна, падзея ў нашай культуры. На жаль, не без некаторай сумнай задуменнасці: у нас няма магчымасцей выдаваць нармальным друкам нават раманы сваіх „белавежцаў", не кажучы ўжо пра так аб'ёмныя перакладныя кніжкі, як „Уліс". Аптымістычнае, аднак тое, што за трыццаць гадоў існавання літаратурнага аб'яднання „Белавежа" з'явілася ў Беластоцкім краі не толькі добрая проза, але і вось першая перакладная кніжка, акурат з вялікай англамоўнай літаратуры (Джойс — ірландскі пісьменнік). Перакладаць з болей развітых моў — гэта спрыяць развіццю ўласнай нацыянальнай мовы. Беларуская мова Яна Максімюка бліскуча вытрымала параўнанне яе з англійскай літаратурнай моваю. У гэтым і галоўная цана Максімюковай працы, акрамя, вядома, таго, што нашаму чытачу даў ён не абы-які падарунак, менавіта самога „Уліса" Джэймса Джойса!

(СЯ)

Настуся Карабельнікаў выходзіла замуж, калі добра настала Польшч. Шаснастоўкаю выперла яе мачаха. Каб сваім дзецям хлеба болей мець. Пасватаўся да Настусі ўдавец, які пахаваў чатыры жонкі. Пра пасаг ён і не гаварыў; набраўся.

— Трымацьму цябе, як паню якую! — бляяў, расчырванелы ў запіванне. — У мяне поўная хата ўжо вялікіх дзяўчат, і яны ўсё паробяць. Сын у нас будзе — таксама выгадуюць.

— Дай Бог, — мармытаў бацька. За паслярэвалюцыйную галадуху першы раз наліў горла, ажно блага яму зрабілася.

— Чаму гэта Бог меў бы пашкадаваць такому мужчыне?! — рагатала мачаха, адганяючы ад стала смургеляў.

Настуся — памятае — мала не папрасіла ў так багатага дзядзькі цукерку... Ёй захацелася, каб ён не пакідаў яе тут да вяселля. Маўчала, апусціўшы галаву, баючыся прыліпнуць вачыма да яечні са скваркамі і нарэзаных ад буханкі скібаў.

Усе вясельнікі плакалі, калі Настуся Карабельнікаў ехала шлюб браць. — Пашчасціла сіраце, — гаварыла мачаха, абціраючыся ад слёзаў. І як бы ў апраўданне, што нічым вартым не здарыла, а яшчэ і напазабірала з куфра. Гулялі толькі адзін дзень, да вечара; начамі хадзілі талы банды.

Настусін чалавек доўга не пажыў; раптам памёр (у сенаванне). Падчарыцы падняли рогі. Большая гразілася.

— Дурная ты, дзіця прывядзі ім, і нікуды яны не турнуць цябе з гаспадаркі! — крычала напалоханая мачаха. — Трэба, каб жывот табе хто прыстроіў, пакуль нябожчык стыне, — даўмелася. І выправіла Настусю кудзелю прасці ў гэтак жа бойкай цёткі. У той далёкай вёсцы падваліўся да яе ніштаваты набабнік.

Потым, перамогшыся мяшкамі ў капанне бульбы, нарадзіла яна на паўтара месяца раней. Як і не трэба лепей. За сакрэт дала акушэрцы парася; у торг гэта працялі Настусю болі і спекулянт паганяў яе каня пад местачковы шпіталік.

Хлопец хварэў, дзякаваць Богу, як і ў людзей. І зямлі прыйшлося ёй даволі, і хата. Другі муж быў непатрэбны. Сама моцная, бывала, за плугам хадзіла і касу цягала ды і ў лес за дровамі давала рады. — Ад'елася да нерасту, — зайздросцілі ёй заморанікі.

Дапякалі Настусі нават у вайну, заўдаўшы, што яе Юрачка хаваецца ад вывазаў на работы ў Нямеччыну. З'явіліся жандары, але адступіліся: што набярэш пасля на кантыгент ад самюткае бабы? І наківалі солтысу, чаму слаба думае!

Кожную наступную ўладу яна ўспрымала як нецярплівейшы гнеў нябёсаў на народ за грахі. Паны секлі бізунамі; свае заеліся вывалакаць у Сібір адзін аднаго; немец прыбіўся — кулю ў лоб ды ў пясок! Прычакалі і пекла: сусед суседа лупіў, са свету зводзіў брат брата (яе качалі і бралі пад сябе заполянскія кавалеры, што з вінтоўкамі рабавалі хутары).

Усякага зазнала, перацярпела. А Сталінка лішне мацюгаюць; з анёламі, пэўна, у раі спявае. Хто ж гэта, каб не ён, мужыка адагнаў бы ад поля і хлява ў горад?! І Настусін не скончыўся б, як дэраш у аглоблях, калі б датрываў... Юрачка стаў тэхнікам на фабрыцы, дык і яго, падлу старога, забраў бы ў сваю блокавую кватэру.

Быццам у пажар кінулі-рынулі ўсё тое, пра што цяперка і падумаць ім не здумаецца.

— Во калі я пані! — папракала Настуся Карабельнікаў паўзабытага за столькі гадоў і гора свайго нябожчыка, дрыпаючы па дыванах. — І ты панам паваляўся б, бы жыд у пярынах, але што ж: цераз работу ад рання да змяркання на той свет без пары пайшоў...

Сакрат Яновіч
(чэрвень '88)

Уладзімір Наўмюк. Рыбак
Фота М. Гайдука

Уладзімір Русак, Гамільтон Сюд, Аўстралія. „Не так даўно атрымаў я газету „Ніва“, нумар пяты за г.г., у якой на першай старонцы змешчаны партрэт-малюнак Кастуся Каліноўскага. Мяне скрабе погляд „Нівы“, а ў асноўным яе карэспандэнта, які паказвае Каліноўскага як паляка. На якой падставе ён гэта робіць?“

У. Русак перадае свае думкі болей агульнага парадку. „...усе польскія ксяндзы ўсіх католікаў-беларусаў лічаць палякамі. Ого, гэта ўжо не рэлігія, а палітыка і экспансія! (...) Ад падпісання рэлігійнай уніі паміж Польшчай і мінулым нашым народам, і да сённяшніх дзён дапускаецца, што каля паўтара мільёна беларусаў зрабілася католікамі. Вы напэўна ведаеце, што некалькі стагоддзяў назад восемдзесят працэнтаў беларусаў было уніятамі. (...) У даўнія часы, як мне здаецца, прычынай каталіцызацыі беларусаў была вышэйшая культурнасць Польшчы. Яна ж, Польшча, першай пераймала здабыткі Захаду Культура мела і мае ўплыў на рэлігію. Відаць, нямала беларускіх людзей па сваёй добрай волі пераходзіла ў каталіцтва, так сказаць, з уласнай перакананасці. Без аніякага гвалтоўнага прымусу. Іншыя ж, несумненна пайшлі ў каталіцызм, бо паганяліся яны за выгодамі, кар'ерамі. Гэтак жа нямала беларусаў акаталічылася і пад прымусам. Такія тры катэгорыі католікаў беларускага паходжання. (...) Каліноўскі быў рыма-каталіцкага веравызнання. Аддаў сваё жыццё за беларускіх сыноў і дочак. Выдаваў першую беларускую газету. Не Белы Арол, але старажытная беларуская Пагоня была яго гербам. Ды ўсё роўна некаторыя журналісты лічаць Каліноўскага абеларушчаным палякам. (...) Няхай скажа Аляксандр Анташэвіч як аўтар гэтага артыкула, чаму на ўсёй Зямлі жывуць сотні мільёнаў католікаў і ўсе яны дзеці сваіх народаў, каталіцтва не перашкаджае ім належыць да сваёй, кроўнай, нацыі. Каго вінаваціць, што з беларускімі католікамі ёсць іначай? Я вінавачу ў гэтым журналістаў, карэспандэнтаў. (...) У Аўстраліі жыве, напрыклад, беларускі праваслаўны Каліноўскі“, — заканчвае ліст у нашу рэдакцыю Уладзімір Русак.

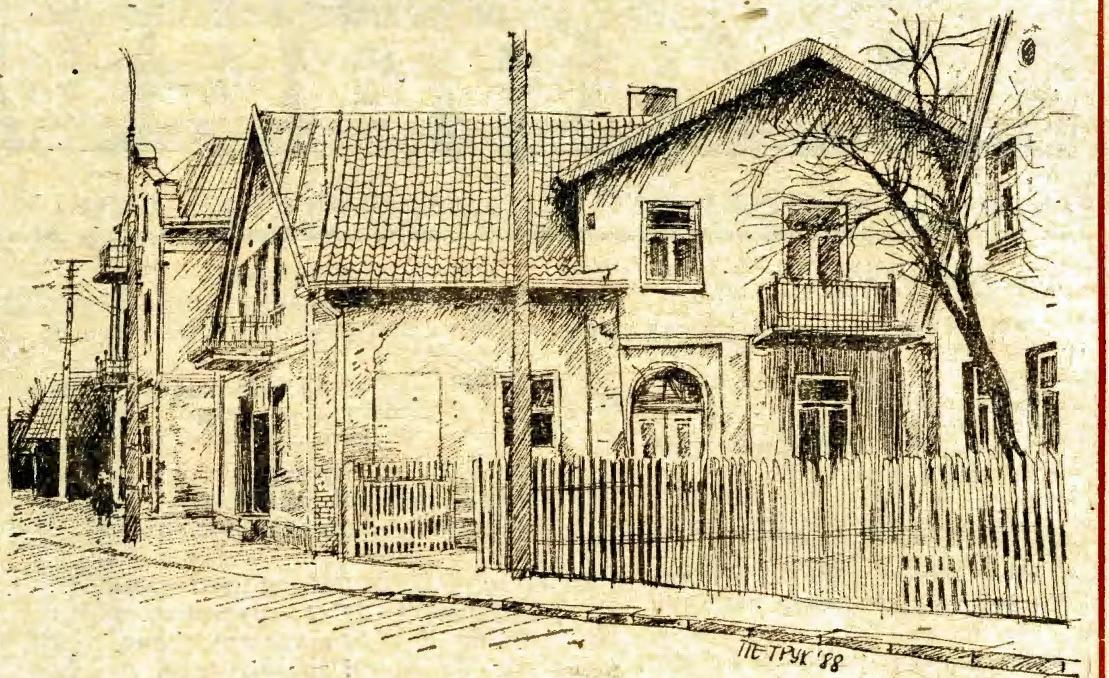
Уладзімір Русак кранае ўсё тыя ж праклятыя праблемы нашай беларускай свядомасці. Таму ёсць сэнс яшчэ раз сказаць пра іх публічна, на старонках „Нівы“, нягледзячы на тое, што ўжо дзесяткі разоў мы растлумачвалі гэтую нашу нацыянальную бяду ды гора!

Спомненая публікацыя пра Кастуся Каліноўскага выклікала на дзіва значны рэзананс, які больш-менш адпавядае адчуванням менавіта У. Русака. Прызнаюся, што такога я не чакаў. Разумею, што з'яўляецца ён вынікам несарыентаванасці нашых чытачоў у беларускай гісторыі.

Польская культура здаўна дамінавала Беларусь, паступова пераўтвараючы яе ў сваю правінцыю (падобны працэс наглядаем цяпер з боку рускай). Гэтыя ўплывы „пальшчызны“ дасягнулі росквіту ў семнаццатым і да пачаткаў васемнаццатага стагоддзяў, калі ахапілі яны — практычна — увесь усход Еўропы. Гісторыкамі ўстаноўлена, што польская мова і культура зрабілася нават моднай на маскоўскім тадышнім Крамлі. Маладога Пятра I, будучага творцу Расійскай Імперыі, выхоўвалі — таксама — і на гэтай мове; адукаваныя рускія арыстакраты пісалі польскія вершы, карэспандэнцыі. Кацярына I, жонка Пятра Вялікага, называлася Мартай Скаўронскай і была рыма-каталічкай, асобай, несумненна, польскай куль-

(Працяг на стар. 5)

Свойскія малюнкі

*Стары Беласток.
Вул. Мазавецкая.*

Мал. У. Петрука.

Жывыя карэнні

„Памалу валакуцца падводы ад вёскі да вёскі, выцягнуўшыся ўздоўж пыльнай дарогі. Панурыя, негаваркія старэчы кіруюць коньмі, а на падводах маўклівыя жанчыны — ні песень, ні звонкіх галасоў. Заціхлыя, сядзяць пасярод дамашняга дабытку дзеці...“

Так пачынае гісторыю сваёй маці, сваёй сям'і Віктар Уладзіміравіч Казакоў. На адной з падвод, на якіх беларускія бежанцы падаваліся на ўсход, сядзелі яго маці — Гандзя Саковіч, і яе браты.

Гандзі ісці б у школу, у першы клас, а яны едуць у незнаёмыя краіны. Увайшлі нямецкія войскі ў вёску Дзяніскі (што ля Плёсак ляжаць) і жыхары, пакінуўшы свае хаты, пабеглі ад „германца“, у глыбіню Расіі.

У Бабруйску падводы замянілі цягнікам, і ён павёз іх далей. Уначы пераехалі Волгу. Гандзя памятае гэтыя агенькі параходаў. А вось і Уральскія горы са сваімі лясамі і ўсхіламі, якіх Гандзя раней не бачыла. Затрымаўся цягнік далёка за Уралам, у казахстанскіх стэпах. Бежанцам выдалі салдацкія палаткі (адну на некалькі сем'яў) і загадалі хутка капаць зямлянкі — восень ужо канчалася. Зімавалі гэтую зіму ў зямлянках, недалёка горада Петрапаўлаўска.

I так Гандзя апынулася тысячы кіламетраў ад сваёй радзімы. I толькі праз 70 гадоў, як госць, яна разам з сынам Мікалаем і ўнучкай Інгай прыедзе ў сваю „малую радзіму“. I не забывала аб ёй ніколі. У ціхія вечары расказвала яна аб далёкай прыгожай краіне. Дзеці і ўнукі ўсхваляваныя слухалі аб пладароднай зямлі, аб садах, якіх тады ў іх яшчэ не было, аб дубровах (дубоў на Урале таксама няма), аб працавітых людзях — беларусах.

Нязнаныя людскія жыццёвыя сцежкі. Аднойчы апынуўся там Валодзьша, уральскі кыштымец, якога жыццё і патрэбы загналі ў казахскі стэп. У цяжкія паслярэвалюцыйныя гады Валодзя бадзяўся па Расіі, цяжка працуючы, каб пракарміцца — „ганяў ямшчыну“, парабкаваў, выконваў за сваіх гаспадароў хлебны і драўляны падатак, сеяў, малаціў. Зімой рубаў дровы на чыгунцы, „ганяў“ па ямскіх дарогах, нават у страшныя буранныя ночы, вока ў вока з бязмежным стэпавым прасторам — ён заўсёды сумеў вытрымаць націск прыроды. I заўсёды вечарамі песня яднала маладых.

На такіх вячорках і заўважыў русавалосую, з далікатным тварам, светлымі добрымі вачыма дзяўчыну. Гаспадары, задаволеныя добрым ураджаем, абяцалі даць ім у вясельны падарак жарабятка і цялушку, але на абяцанках і канчалася. Гандзя і Валодзя папрасіліся на пастой да адной старушкі.

Пражылі там год. Гандзя прала воўну, разлічваліся з ёю хлебам, малаком, хто яек прынёс, сала кусок, бараніны. Цудоўная прадзільніца была. Вясковыя модніцы заказвалі ў яе ажурныя карункі — ніколі не хапала заказчыкаў. Умела Гандзя і палотны ткаць, гэтаму навучыла яе родная бабулька.

Летам зрабілі зямлянку, дзе нарадзіўся іх першы сын — Віктар.

Але не век уральцу ў Сібіры жыць, не век парабкаваць. Рашыўся Валодзьша з сям'ёй вярнуцца на радзіму, у родны Кыштым, дзе савецкая ўлада ўжо сядзела цвёрда.

Спачатку паехаў адзін. I накінуўся на яго бацька: не жаніўся паводле абычаю, без царквы і благаславення родзічаў, да таго апярэдзіў старэйшага брата. Адрэзаў сыну: „Даў рады ажаніцца, дай рады і сам пражыць. Забірай старую рабочую ізбу, перавозь сям'ю і будуйся на краю. Вось табе маё благаславенне. На дапамогу не лічы!“

Валодзьша і гэтым уцешыўся. Восенню выклікаў у Кыштым Гандзю.

Не палюбіла нявесткі старэйшая сястра Валодзі, Анна, набожная жанчына, якая прызнавала старыя парадкі. У злосці гаварыла яму: „Чалпанку, беспасажную прывёў, не такую жонку мы для цябе прадбачылі!“ Хацелі яго былі ажаніць з дзяўчынай з домам, з кароваю, з канём. Столькі дзяўчат у горадзе — толькі што кончылася грамадзянская вайна, кавалераў мала!

Маўчком цярпеў Валодзя дакоры сястры, але яе словы час ад часу рабілі сваё. I забываў ён сваю маладую жонку, хадзіў з юнакамі на вячоркі. Плакала Гандзя тайком, але яе слёз не бачыла залоўка.

апр. М. Лукша

(Працяг будзе)

Голас нашай зямлі

(Працяг са стар. 1)

ца выдатнай візітнай картачкай не толькі сваіх беларускіх бацькоў, родам з Трасцянкі, але і ўсіх беларусаў, якія гуртуюцца ў Беластоцкім аддзеле БГКТ. Вырасла дзяўчына нам на радасць! Пасля яе дзвюх песень на цэнтральным аглядзе ў гэтым годзе ў Беластоцкай філармоніі (песні — „Чараўніца“ і „Голас зямлі“) я пачула ацэнку „беларуская Пугачова“. Слухач гэтак ацаніў сілу голасу Алы. Рэпертуар жа нашай спявачкі іншы ад Пугачовай — гэта якраз голас нашай зямлі, у якім чуецца адданасць роднаму і наша беларуская ўваскрасаючая самасвядомасць.

Ала не апрацоўвае і не спявае песень лёгкіх, жартоўных, песень для адпачынку. Яна не любіць і народных песень. Яе рэпертуар — гэта чысты крышталь беларускай песні. Песняй яна нам напамінае і нас вучыць. Такія песні родзяць у душы слухача самыя высокія пачуцці патрыятызму, за што шчырае дзякуй Але і ўсім яе спяваючым сябрам.

Наракае на рэпертуарны недахоп, „бо трэба шукаць новых свежых песень“. Здабывае песні па-рознаму: і з дапамогай калег і з дапамогай суседа Юркі Латышонка, з усіх канцоў зямлі. Вось у апошні час сын Юркі — Алег (ён вучоным у Кракаве) прывёз цікавы нотны зборнік беларускіх песень з Англіі, там выдадзены. Многа ў ім песень, блізкіх сэрцу Алы. Але і гэтага мала. У далейшым і яна, і ўсе іншыя нашы спевакі дамагаюцца беларускіх песень. Выданне зборніка песень — як для моладзі, так і (асабліва) для дзяцей стаецца справай проста неадкладнай. Кліч пра беларускую песню раздаецца ў нас усё шырэй, і не верыцца, каб ён не быў урэшце пачуты і прыняты. Магутна шырыцца песенны рух беларусаў на Беласточчыне. Трэба даць людзям родную песню! I свой зборнік трэба зрабіць, і з БССР трэба ўрэшце пачаць атрымліваць рэпертуар для мастацкай самадзейнасці. Людзі не могуць зразумець, чаму ў нашай культурнай беларускай працы нам не памагаюць чым могуць і як могуць культурныя ўстановы і арганізацыі Беларусі.

Мы сказалі, што Ала атрымала сёлета ўзнагароду таксама за культурную дзейнасць. У яе вялікая праца з беластоцкай моладдзю і дзецьмі. Вельмі многа яна ў гэтай галіне зрабіла за апошнія гады. Асабліва плённа і шырока разгарнула працу з дзецьмі, аб чым ахвотна расказвае. Але давайце найперш назавем плён яе працы з моладдзю. Вось аж сем пазіцый яна падрыхтавала на конкурс „Беларуская песня-88“. Гэта: дуэт свой з мамай, дуэт Басі Маркевіч і Лілі Андрушкевіч, салісты — Ліля Андрушкевіч, Бася Трахімчук і Галіна Карбоўская (астатняя — старэйшая беластоц-

Лес прыгожы ў кожную пару года. Ён ніколі не бывае сумны і ў ім не сумна. Сумна толькі таму, што не шануюць яго людзі, часта нішчаць яго лёгкадумна. А гэта ж наша агульная спадчына, агульнае нашае багацце, наша бясцэнная маёмасць.

Лес цудоўны прыродны „вартавы", які ахоўвае зямлю ад ветравой і воднай эрозіі, рэгулюе сцёк рэк, азёр і вадаёмаў і гэтым абмяжоўвае вясеннія паводкі, перасыханне і абмуленне рэк у летнюю спёку.

Лес з'яўляецца натуральным фільтрам паветра і прадуцэнтам кіслароду. Даказана на аснове даследаванняў, што адно дрэва выдзяляе на працягу 10 год столькі кіслароду, колькі трэба чалавеку на 20 год.

Адзін гектар сасновага лесу выдзяляе на працягу аднаго года каля 8 тон кіслароду. Хвойныя лясы — сасновыя, ялінавыя і піхтавыя найінтэнсіўней асімілююць вуглякіслы газ.

Прабыванне ў лесе ўмацоўвае арганізм чалавека, бо ў лесе многія расліны выдзяляюць эфірныя лётныя субстанцыі, якія знішчаюць некарысныя для чалавека мікраарганізмы.

Падчас шпацыру па лесе варта абаперціся ілбом аб ствол бярозы і прытуліцца да яе правым і левым плячом. Такім спосабам, на думку біяэнергетыкаў, чалавек атрымоўвае з дрэва энергію. А да сасны трэба прытуліцца плячамі на 15 мінут. Энергія з дрэў уплывае на паляпшэнне самаадчування.

З вялікай дакладнасцю таксама даследуецца ўплыў лесу на нейтралізацыю пылу, газаў і прамысловых выкідаў. Устаноўлена, што адзін гектар букавага лесу можа затрымаць амаль 70 тон пылу.

Лес так многа дае чалавеку, а так мала патрабуе. Калі хочуць сказаць аб беднасці глебы, аб яе неураджайнасці, гавораць: на такой зямлі можна толькі лес садзіць, нічога тут больш не вырасце. І праўда, лес расце нават на пясках.

А колькі лесу на свеце? Колькі яго ў Польшчы і ў нашым Беластоцкім ваяводстве?

Паводле Арганізацыі да спраў ва-ўсходняй часткі ваяводства кі ААН, лясы займалі на свеце ў 1978 годзе 4.057 млн. гектараў. Але на жаль, з кожным годам абшар іх значна змяншаецца, у асноўным з прычыны атручвання навакольнага асяроддзя.

У Польшчы лясы займаюць 8.645 тыс. гектараў, г. зн. 27,7 прац. паверхні краіны. На кожнага жыхара прыпадае 0,23 га лесу. Па паверхні лясоў у Еўропе Польшчу апярэджваюць толькі Швецыя, Фінляндыя, Францыя і Югаславія.

Беластоцкае ваяводства займае абшар 10.054,6 квадратных кіламетраў. Каля 31 прац. паверхні ваяводства займаюць лясы, так што ступень лясістасці параўнальна высокая. У паўднёва-харчавання і сельскай гаспадар-

ЛЕС У НЕБЯСПЕЦЫ

расцягваецца Белавежская пушча, якая займае 58 тыс. гектараў плошчы. Яна з'яўляецца найлепей захаваным комплексам нізіннага лесу на абшары сярэдняй Еўропы. У сярэдняй частцы ваяводства выдзяляецца вялікі абшар Кнышынскай пушчы з 90 тыс. га паверхні.

Паводле рапарту аб стане лясоў у Польшчы з 1986 года, пагроза, якая навісла над лясамі, найбольшая з усіх краін Еўропы. Ад пачатку сямідзесятых гадоў забруджанне паветра ў Польшчы гвалтоўна расце. Калі ў 1975 годзе „выкіды" з прадпрыемстваў паграждалі 300 тыс. га, дык ужо ў 1983 годзе — 654 тыс. га, а вось цяпер пашкоджана 700 тыс. га лясоў. У тым ліку і пашкоджанні пяцідзесяцю шкоднымі гатункамі насякомых. Але найбольшыя знішчэнні прынесла прамысловасць. Калісьці фабрычныя коміны абазначалі прагрэс, цяпер часта дэградуюць яны навакольнае асяроддзе.

Паводле дадзеных ГУС, прадпрыемствы ў Польшчы выпусцілі ў паветра ў 1985 годзе 1.788 тыс. тон пылу і 4.932 тыс. тон газавых забруджэнняў. Моцна забруджваюць паветра і аўтамашыны дзякуючы спальванню нафты і бензіну.

У Судэтах сярністы газ (SO_2) амаль цалкавіта знішчыў лес, а Ізэрскія горы пакутуюць ад экалагічнай катастрофы. Такую ж знішчальную моц маюць спалучэнні азоту. Найбольш уражлівыя хвойныя лясы — піхта, елка, сасна, а з ліставых дрэў — дуб і бук.

Навукоўцы б'юць трывогу, што праз 10-15 гадоў можа быць ужо запозна на ратаванне лясоў. Панеслі яны ўжо шкоды больш чым у часе другой сусветнай вайны, калі акупант высек і вывез 200 млн. кубічных метраў драўніны, гэта столькі, колькі належала бы вырубаць пры рацыянальнай гаспадарцы на працягу 12 гадоў.

Гадавыя страты з прычыны забруджання паветра двухвокісам серкі выносяць не менш як 400 мільярдаў зл. — гаварыў міністр Вальдэмар Міхна падчас пасяджэння Сейму 25 мая б.г.

Ад 1985 года Дзяржаўныя лясы вядуць меранні забруджання паветра двухвокісам серкі і вокісам азоту. І аказваецца, што цяпер амаль няма абшараў лесу, вольнага ад гэтых забруджванняў. Да нядаўна лічылася такім чыстым абшарам Белавежская пушча. Але і там дрэвы пачынаюць хварэць з прычыны забруджання атмасферы.

Праўда, пакуль што Белавежская пушча і лясы паўночна-ўсходніх ваяводстваў яшчэ параўнальна мала пашкоджаныя, яшчэ ў гэтых раёнах параўнальна чыстае паветра. Але калі не затармазіць атручвання паветра, знішчэнне лясоў будзе паглыбляцца і тут. Значыць, хуткімі тэмпамі трэба рабіць усё, каб дэградацыя навакольнага асяроддзя была спынена. Як жа ратаваць лес? Аб гэтым у наступнай публікацыі.

Міхась Хмялеўскі

кая спявачка з моцным прыгожым сапрана), ужо слаўнае трыо „345" — Ала Дубец, Міра Кішкель, Галя Матысюк, а таксама слаўны хор душпастырства праваслаўнай моладзі ў складзе: Ала, Барбара Гаўрылюк — яе сястра, Галіна Матысюк, Міра Кішкель, Юліта Сяргеюк, Мірэк Аляксейчук, Юрка Юровец, Алік Філіманюк. Хор гэты выступаў ужо шмат разоў з канцэртамі ў цэрквах і клубах па ўсёй Беласточчыне.

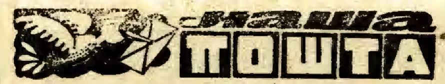
Да школьнага конкурсу „Беларуская песня '88" Ала падрыхтавала шэсць пазіцый: сола — Ніка Бандарук, Марта Вёрэль, Кшысь Тарасюк, дуэты — Маргарыта Юшчук і Эва Хвашчэўская, Эва Ласкевіч і Кшысь Тарасюк і група ў складзе: Аня і Івона Місеюк, Маргарыта Юшчук, Эва Хвашчэўская, Анна Міхальчук, Іаанна Штабкоўская, Агнешка Маркевіч — гэтая апошняя была вучаніцай першага класа. Апошняе выступленне дзіцячай групы Алы на Свяце беларускай культуры ў Беластоку паказала нам буйны колькасны рост групы — выступіла 14 малых спевакоў.

Беластоцкія дзеці горнуцца да беларускай песні, хочуць спяваць. Ала расказвае, як аднойчы сястрычкі Аня і Івона Місеюк прыйшлі да яе і адразу прынеслі песню „Касіў бацька, касіў я". Сказалі, што хочуць вучыцца і выступаць. Дзяўчаткі былі прыняты ў калектыў і спяваюць песні па выбару іх любімага кіраўніка „пані Алы". Многа „прыгожых песень для дзетак" аўтарства Людмілы Панько знайшла Ала для сваіх спевакоў у „Беларускім календары" за 1975 год. Але ўсяго на адзін конкурс хапіла.

У Алы Дубец вялікія ідэі і намеры адносна далейшай дзейнасці. Яна хацела б узнавіць аркестр пры беларускім клубе ў Беластоку. Ала, якая сама іграе на скрыпцы, піяніна і акардэоне, а таксама на модным цяпер сінтазатары (механічны арган), ахвотна вучыла б дзяцей ігры на музычных інструментах. Тут мы можам спаслацца на традыцыі — існаваў жа некалі ў нас музычны акардэонны курс для дзяцей, яго закончыла нямала маладых музыкантаў. Некаторыя з іх ігралі пасля ў музычным калектыве пры беластоцкім гуртку, а таксама акампаніявалі вакальнаму калектыву „Каласкі".

І вось яшчэ адзін вельмі важны фактар: ад новага года пры Беларускім клубе ў Беластоку Ала Дубец хоча стварыць маладзёжны хор. Хочацца гэтай неспакойнай дзяўчыне раскрыць крылы на ўсю шырыню і ўзнімацца вышэй і вышэй, штораз больш прыцягваць да роднай песні яе сяброў і любіцеляў. Маладзёжны хор Гарадскога аддзела БГКТ — адна з важнейшых ідэй, якая нарадзілася ў гэтым асяроддзі. Мы яе падтрымліваем усім сэрцам. Апошняя прэзентацыя як маладога, так і наймалодшага пакалення беластоцкіх беларусаў на Свяце беларускай культуры ў Беластоку поўнасцю пацвердзіла такую магчымасць. Жадаем таленавітаму аніматару нашай культурнай дзейнасці Але Дубец здзяйснення не мары. Горад чакае. І беларуская ніва чакае сваіх жнеяў.

Вера Валкавыцкая
Фота Яніны Чэрнякевіч

(Працяг са стар. 4)

туры, якая ў Паўночную вайну трапіла ў палон да рускіх. Па-польску размаўлялі ў вялікасвецкіх колах не толькі ў Беларусі, Прыбалтыцы, Украіне, Масковіі, але і ў Малдавіі ды ў татарскім Крыме; і першыя прускія каралі ведалі яе, і нездарма іхняя сталіца, Кенігсберг, мела другую, польскую назву: Крулевец (быў час, калі ў ім выдавалі не менш польскіх кніжак, чым у самой Польшчы!). Выдатныя асветнікі Белай Русі ды Украіны шмат стваралі і на польскай мове; даволі згадаць польскамоўную творчасць вялікага беларуса Сімяона Полацкага (Самуіл Пятроўскі-Сітняковіч). Праваслаўны манах ён, вучань Кіева-Магілянскай калегіі; потым выхавацца царскіх дзяцей.

Чаму ва Уладзіміра Русака склалася ўражанне, што Кастуся Каліноўскага я трактую як паляка? А таму, што звярнуў я ўвагу на польскае выхаванне асвечаных слаёў Беларусі дзевятнаццатага стагоддзя. Асабліва ў яго першай палове, калі рускі ўрад глядзеў на Беларусь як на частку Польшчы і ўсюды ў нас арганізоўвалі тады польскія школы. Сучасная беларуская нацыя, так сказаць, выклёўвалася з польскага яйка, як — прыкладам — чэшская з нямецкага, ці славацкая з вянгерскага. Гэта вядомы механізм нацыянальнага адраджэння, з дапамогаю якога мы павінны перастаць здзіўляцца, чаму ўзгадаваны ў польскім духу Кастусь Каліноўскі вырас на беларускага апостала, а на пачатку польскі паэт Ян Луцэвіч пераўтварыўся ў беларускага велікана Янку Купалу. З ідэнтычнымі з'явамі можна сустрэцца і ў Беластоцкім краі, калі яшчэ ўчора сёйтой лічыў сябе за паляка, а сёння адкрыў, што ён — беларус! Цяжка растлумачыць гэта тым народам, якія праз увесь гістарычны час мелі сваю нацыянальную дзяржаву. Не заўсёды яснае гэта і палякам, якія страцілі дзяржаўнасць на кароткі перыяд, карыстаючыся, зрэшты, шырокай аўтаноміяй у рамках Расійскай Імперыі, ці Аўстра-Вянгерскай, Галіччына, Царства Польскае, Вялікае княства Пазнанскае ў Прусіі).

Трэба паўтарыць і тую праўду, што расійская палітыка нанесла непапраўную шкоду беларускай субстанцыі, калі сродкамі дзяржаўнага тэрору ўзялася ліквідаваць унію. Тысячы уніятаў палічылі за лепшае дэклараваць сябе рыма-каталікамі, каб толькі не паддацца царскаму прымусу (каталіцтва ў тую пару не знаходзілася пад уціскам). Трэба адначасна прыпомніць і тое, адкуль з'явіліся рыма-каталіцкія рэгіёны на арэале беларушчыны (Віленшчына, дэльта Нёмана, а ў нас — Сакольшчына і далей). Гэта асіміляваныя беларускай культураю даўнія продкі цяперашніх літоўцаў, пра якіх вядома, што хрышчэнне іх правадзіў Ягайла з дапамогаю польскіх ксяндзоў. Страцілі мову, але захавалі касцёлы. У сярэднія вякі, асабліва ў часы Вялікага княства Літоўскага, беларуская культура, як вышэйшая за тадышнюю літоўскую паступова ахоплівала насельніцтва Панямоння, сягаючы ў заходнім напрамку аж да межаў крыжацкай Прусіі і Мазоўша. Цяпер жа бачым працэс адступлення беларушчыны; найперш паланізавалася Сувальшчына як колішняе Аўгустоўскае ваяводства Царства Польскага, якое націскала на папулярызацыю асветы, на далучэнне народных мас да ідэі польскай нацыянальнасці як умовы эфектыўна супрацьстаяць расійскім уплывам і анексіянізму. Так ж папулярнасць асветы плюс цывілізацыйны прагрэс у рамках польскай дзяржаўнасці размываюць сёння і беластоцкую моўную стыхію. Карацей кажучы, сітуацыя склалася так: без беларускай культуры можна жыць, а спрабуй выжыць у нас, паставіўшы сябе па-за польскай! Доўга гаварыць бы, але — думаю — даволі ўжо

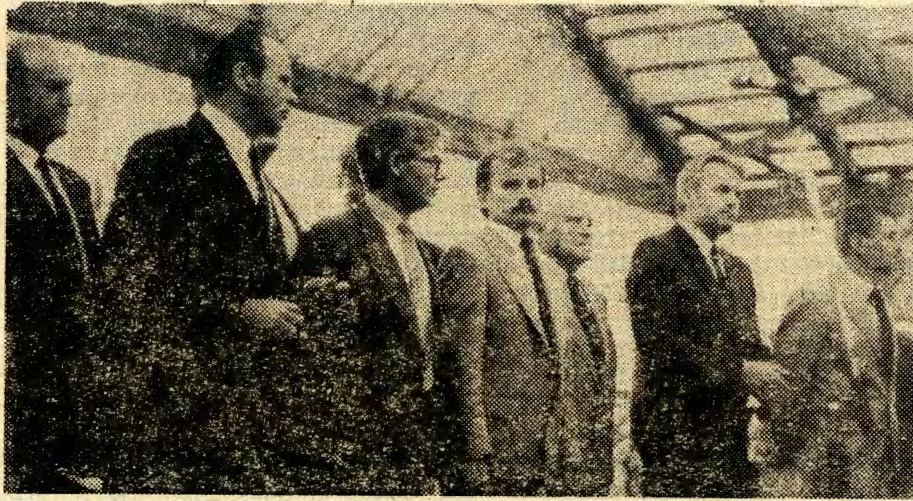
А. Анташэвіч

(Працяг са стар. 1)

прадпрыемствам з абодвух бакоў дзяржаўнай граніцы. Дык і ў Барку найбольшы натоўп людзей, нягледзячы на непагадзь, наглядаўся каля таварных ларкоў. Працавалі таксама два „зялёныя рэстараны“ і перасовачныя гастранамічныя пункты. Гарэлкі, аднак, яны не прадавалі, толькі піва і халодныя напіткі, а з Бераставіцы даставілі традыцыйны, вельмі смачны, рускі квас.

Хаваючыся ад дажджу, прадстаўнікі ўлад Гарадоцкай гміны ў асобах: **Юрка Цыванюк** — I сакратар гміннага камітэта партыі, **Яўгеній Паплаўскі** — начальнік гміны і **Мікалай Ваўранюк** — нававыбраны старшыня гміннай рады нарадовай найперш запрасілі сваіх гасцей на гарачы чай, які наладзілі яны ў скромным памяшканні гміннага камітэта партыі ў Гарадку. Дэлегацыю ад Берастаўіцкага раёна ўзначальвалі: I намеснік старшыні райвыканкома — **Іван Максімавіч Захарчук** і механізатар калгаса імя Жданава, дэлегат на XIX Усесаюзную партыйную канферэнцыю — **Пётр Мікалаевіч Дарошка**.

У „зялёнай святліцы“ быў наладжаны ўрачысты мітынг. На здымку: прадстаўнікі ўлад ад Берастаўіцкага і Купішкіскага раёнаў ды Гарадоцкай гміны ў прэзідыуме гэтага мітынгу.

Была таксама пяціасабовая дэлегацыя ад **Купішкіскага раёна, што на Літве. Яе ўзначальваў Янас Блажавіч'юс** — другі сакратар райкома Кампартыі Літвы. Раённы цэнтр **Купішкіс** знаходзіцца ў паўночнай Літве. Хацелася ведаць, якімі шляхамі завязалася дружба між беларускім Гарадком, што ў Беластоцкім ваяводстве, і літоўцамі з Купішкіс? Маю цікавасць задаволіў сакратар Юрка Цыванюк. Ён сказаў:

— У мінулым годзе давялося мне пабываць у Купішкіскім раёне. Мне спадабалася адвага і наватарства тамашніх камуністаў ў ажыццяўленні ўсесаюзнай перабудовы. Іх вопыт хацелася б пераймаць і прыстасаваць да нашых патрэб. Вось я і запрасіў таварышаў з Купішкіс пабываць на нашым свяце з нагоды 44 гадавіны з дня адраджэння Польшчы. Спадзяюся, што нашы аднаразовыя кантакты пераўтворацца ў пастаяннае і трывалае ды ўзаемнавыгаднае супрацоўніцтва.

Прысутны на гэтай сустрэчы старшыня калгаса „Жайдэліс“ — **Юльюс Юрэнас**, адразу выявіў жаданне набыць у гаспадароў Гарадоцкай гміны польскі камбайн тыпу „Бізон-супер“. І гэтая прапанова не выклікала аніякага здзіўлення. Суседскі абмен машынамі і таварамі стаў ужо звычайнай нормай прыгранічнага сужыцця. У мінулым годзе, для прыкладу, спулдзельня прадукцыйная ў Баброўніках адправіла ў суседні калгас Берастаўіцкага раёна такі ж самы, лішні для іх, камбайн „Бізон“. Узамен атрымала яна грузавік „Камаз“, дэфіцытны ў нас цэмент і бляху для пакрыўкі дамоў.

— Як вы гэта афармляеце? — цікавіліся госці з Літвы.

— А вельмі ж проста, — згодна паяснялі прадстаўнікі Гарадка і Берастаўіцы. — Звонім сваім пагранічнікам, каб прапусцілі дамоўлены груз, шлагбаўмы па абодвух баках граніцы ідуць уверх, мы жадаем шчаслівай дарогі і, аформіўшы барыш, развітваемся да наступнай сустрэчы.

Асабліва багата была разбудавана гандлёвая частка сустрэчы. Пастараліся аб гэтым гандлёвыя ўстановы Беластока і Гродна.

Адным словам, так, як павінна быць між дружнымі суседзямі. Без лішняй паперкавай валакіты, непатрэбных пасяджэнняў, важных дырэктараў і ганарыстых сакратарак... У мінулы жніўні сезон, калі спатрэбілася дапамагчы ва ўборцы збожжа, з Гарадоцкай гміны рушылі цераз граніцу на палі Берастаўіцкага раёна вызваленыя ўжо ў нас ад працы магутныя „Бізоны“. Сёлета наладжаны супольны адпачынак для дзяцей у піянерскіх і гарцэрскіх лагерах па абодвух баках дзяржаўнай мяжы.

Сяброўская гутарка ў памяшканні Гарадоцкага камітэта партыі задоўжылася да звыш дзвюх гадзін. Асабліва цікава было паслухаць, як наладжваецца сямейны падрад у калгасах, у прыватнасці і ў калгасе „Жайдэліс“. Адна сям'я, для прыкладу, двое пенсіянераў, — гаварыў старшыня гэтага калгаса, Юльюс Юранас, — дагаварылася, што возьме ад калгаса ў падрад 40 дойных кароў. Калгас ім звычайна прадае па дзяржаўнай цане розныя кармы і ўсё іншае, што неабходнае да гадоўлі жывёлы, а сам па дамоўленай цане купляе ад іх малако, якое затым пастаўляе дзяржаве, маючы ад кожнага кілаграма малака нейкіх 7 капеек чыстай выручкі. Вопыт наказаў, што ў гэтай сям'і надоі ў сярэднім павысіліся амаль на сто літраў ад кожнай каровы ў гадавым разліку. Проста даў знаць пра сябе дбайны догляд жывёлы. Адлічыўшы ўласныя затраты, месячная зарплата ў гэтай сям'і пенсіянераў-падрадчыкаў складае каля 450 рублёў на асобу ў месяц.

А 11 гадзіне, нягледзячы на безупынны дождж, у Барку распачаўся ўрачысты мітынг. Былі палымяныя прамовы прадстаўнікоў гарадоцкіх, берастаўіцкіх і купішкіскіх улад. Усе аратавалі за мір і мірнае супрацоўніцтва, спасылаліся на нядаўна завершаны візіт Генеральнага сакратара ЦК КПСС М. С. Гарбачова ў Польшчы, высока ацэньвалася дружалюбнае суседства, прадстаўнікі арганізацый ветэранаў вайны і працы з абодвух бакоў зачыталі рэзалюцыі ў абарону міру, прагучэлі гімны абедзвюх дзяржаў і месца на сцэне занялі артысты Беластоцкай эстрады. За гэты канцэрт арганізатары сустрэчы заплацілі 250 тысяч злотых ды яшчэ аплацілі давоз артыстаў у Гарадок і іх харчаванне. Аказалася, на жаль, што скурка не варта была выпраўкі. Гэты рэкламаваны канцэрт не выклікаў амаль аніякага зацікаўлення. Людзі чакалі песень, сваіх родных песень, у выкананні перш за ўсё хору Берастаўіцкага дома культуры. Гэты 60-асабовы самадзейны калектыў існуе ўжо 12 гадоў. Працуе ён пад кіраўніцтвам **Яна Кухарскага.** Складаюць яго ў большасці жанчыны, працаўнікі розных Берастаўіцкіх устаноў і прадпрыемстваў. Давялося мне, для прыкладу, гутарыць з брыгадзірам птушкаводчай фермы і з настаўнікам сярэдняй школы. Усе члены калектыву прыгожа апрануты ў стылізаваныя народныя беларускія ўборы. На жаль, небагата беларускіх народных песень у рэпертуары гэтага хору. Пераважаюць рускія напевы. Выканалі яны таксама некалькі і польскіх песень. І гэты канцэрт выклікаў вялікае зацікаўленне ў прысутных на сустрэчы. Прасторная „зялёная святліца“ запоўнілася да адказу. Нават многія прыхільнікі гандлёвых зносін на гэты час перасталі мясіць раскіслае балота навокал таварных ларкоў і кіраваліся бліжэй да эстрады.

Пасля самадзейнікаў з Берастаўіцы з кароценькім канцэртам выступіў заслужаны хор з Гарадка.

Выступіў самадзейны хор з Берастаўіцы.

Пад вечар аўтобусы з жыхарамі Берастаўіцкага раёна накіраваліся ў бок дзяржаўнай граніцы. Прадстаўнікі раённых улад з Берастаўіцы і Купішкіс засталіся яшчэ ў Гарадку, каб у наступных днях у рабочым ужо парадку пазнаёміцца са справамі гэтай жа гміны. Між іншым, пабывалі яны ў **Яўгенія Бараўскага**, які жыве ў Баброўніках і апрацоўвае 130 гектараў зямлі. Яго гаспадарскі вопыт асабліва цікавіў савецкіх гасцей.

Віктар Рудчык
Фота аўтара

(Працяг са стар. 1)

вышаную цікавасць да традыцый шматгадовых узаемасувязей народаў Беларусі і Польшчы. Зрадзілася нават канкрэтная прапанова: прысвяціць гэтай тэме спецыяльную сустрэчу. Было б што абмяркоўваць і гісторыкам, і літаратарам, і ветэранам савецка-польскага вызваленчага паяднання.

Дарэчы, пра ветэранаў. Пашчасціла мне ўдзельнічаць у спатканні з імі ў клубе „Паходня". Дзяліліся ўспамінамі былыя партыйныя і камсамольскія актывісты-падпольшчыкі Заходняй Беларусі — Пятро Дабрыян, Павел Конюх, Хведар Кавалеўскі, Аляксандр Дэмбіцкі, Аляксей Карпюк. Падумалася тады пад уражаннем пачутага: колькі ж то дапраўды гераічных, дасюль непрачытаных старонак стоена ў гісторыі нашага змагання за лепшую долю! Добра сталася, што да гэтай шляхетнай справы пагарнуліся патрыёты-краязнаўцы з „Паходні". Словам, канферэнцыя, яе кантэкст яшчэ раз нагадалі пра грамадска-выхаваўчы сэнс гістарычнай навукі.

С.А.: Якія пытанні Вас цікавяць болей ад усяго як навукоўца? Што за тэму распрацоўваеце зараз і якую ставіце дзеля гэтай сваёй працы звышзадачу?

А. К.: Найбольш вабіць мяне гісторыя беларускай культуры, асабліва літаратуры. Хоць бы Францішак Скарына. Нібы і напісана аб ім нямала. Але што пра свайго асветніка — першавучыцеля ведае народ, той самы чалавек „просты, паспаліты", да якога амаль паўтысячы гадоў таму назад скіраваў свае першадрукі слынны Палачанін? Так і паўстала пашуковая праблема: Скарына як вывя беларускага творчага духу, узор гістарычнай працаздольнасці народа. Чаму прароку нашаму ў Айчыне на доўгія часы забракла месца? Чаму ягоныя скрыжалі аб духоўным узвышэнні, ачалавечванні чалавека, пакліканага ласкай, мудрасцю, навукай адольваць „суету и утиснение души", аказаліся ледзь не забытымі, занядбанымі? Няпростыя, пакутлівыя пытанні — на іх і спрабую знайсці адказ, праследжваючы драматычныя лёс беларускай дакастрычніцкай літаратуры. Пытаецеся пра вынік? Прачытае чытач кнігу (прынята да друку на 1988 год выдавецтвам „Мастацкая літаратура") — можа і яму зашчыміць сэрца за родны край, за слова беларускае, як балелася-рупілася нашаму вялікаму продку. Да таго ж Скарына — не толькі, не проста гісторыя. Ён наскрозь сучасны, злабадзённы, калі хочаце. Трапяткая, відушчая думка Дануты Бічэль-Загнетавай тут вельмі дарэчы:

Колькі ж можна губляць,
Каб людзьмі называцца!
Вось Скарына сумеў засланіць
сабой сам
годнасць роднага слова
без гучных авацый,
што ў прадмове да кніг,
друкаваных
сказаў.
Ці ж з блакады вякоў
не здалеюць унукі
між братоў
яго кнігу ў вечнасць пусціць!

Вось і звышзадача: прабіцца праз блакаду забыцця, гістарычнага бяспамяцтва. Сабраць, ушанаваць духатворныя скарбы. Каб ведаць, які мы народ і сваё прызначэнне ў свеце. Колькі стагоддзяў патрачана беларусамі на вырашэнне гэтай высокай і вострай праблемы. Такі ж вы-

рашаць! Наступнікі Скарыны — у Гародні пазнаў іх таксама — у тым пераконваюць. Памятаеце, Купалава?: „Пара ў рукі браць паходні..."

С. А.: Вы ўзначальваеце ўсесаюзны навуковы часопіс „Советское славяноведение". Што гэта за выданне? Чым цікавая Вам праца ў ім? Ці шмат матэрыялаў змяшчаецца пра Беларусь, які яны маюць характар?

А. К.: Што можна сказаць пра наш часопіс „Советское славяноведение"? Назва сама за сябе гаворыць. Ёсць славянскія народы, больш чым тысячагадовыя традыцыі славянскай пісьменнасці, культуры. Наогул вельмі багатая і зноў жа не менш драматычная, а часам і трагічная шматвяковая гісторыя славян, іх суседзяў, якія першымі на планеце пайшлі шляхам нязведанага сацыялістычнага ладу, ствараюць новыя міжнародныя адносіны на падставе сапраўднага раўнапраўя і трывалай прыязні. Навуковыя распрацоўкі па ўсіх гэтых пытаннях і друкуюцца на старонках часопіса. У славянскай сябрыне Беларусь займае сваё ўласнае і адметнае месца і рэдакцыя натуральна імкнецца ўлічваць уклад беларусаў у агульнаславянскую супольнасць. У апошніх трох нумарах, напрыклад, надрукаваныя ўспаміны вядомага беларускага гісторыка і археографа М. М. Улашчыка (1906-1986) пра культурнае жыццё ў дакастрычніцкі час яго роднай вёскі Віцкаўшчына, мастацказнаўчая праца І. М. Духана аб своеасаблівым характары іканастасаў Беларусі XVII-XVIII ст., рэцэнзіі на энцыклапедычны даведнік-каталог „Кніга Беларусі 1517-1917", калектыўную працу „Этнаграфія беларусаў". У чарговым, 3-м, нумары (часопіс выходзіць раз на два месяцы) змешчана палемічнае пісьмо некалькіх беларускіх даследчыкаў супраць спрошчванняў і ператрымак у асвятленні гісторыі Беларусі феадальнага перыяду. Да ліку застарэлых, далёка ненавуковых канцэпцый, утрываленых у шэрагу публікацый, аўтары ліста адносяць і такую, як некрытычнае, класава хібнае апісанне палітыкі рускага царызма на тэрыторыі Беларусі, або, калі праваслаўе і барацьба за яго ацэньваюцца выключна на знак плюс, а каталіцтва, царкоўная унія — толькі на знак мінус.

Не ўсё нам у часопісе пакуль што ўдаецца — менавіта так, як таго патрабуе логіка рэвалюцыйнага абнаўлення, распачатага ў краіне. Адчуваем востры дэфіцыт на аўтараў, здатных па-навуковаму, аргументавана і заразам цікава ставіць і раскрываць новыя праблемы, якія гадамі нашай грамадскай думкай замоўчваліся, спрошчваліся, а нават і фальсіфікаваліся. Словам, ёсць праблема аб'ектыўнай, навукова асэнсаванай і прыцягальнай для чытачоў ісціны. У імкненні да гэткай праўды мне, як рэдактару часопіса, хацелася б разлічваць на падтрымку і навукоўцаў Гродзеншчыны. Вось разжыўся — яшчэ адзін набытак з падарожжа — на кнігу М. А. Ткачова аб замках Беларусі. Можна, аказваецца, пра вялікую гісторыю краіны пісаць праўдзіва, узнёсла і пераканальна. Думаю, нямала цікавага, сапраўды новага, свежага маглі б расказаць спецыялісты нашаму чытачу пра зямлю Гродзенскую як унікальнае пагранічча еўтыкнення і ўзаемаўзбагачэння культур розных народаў: беларусаў, палякаў, рускіх, літоўцаў. Тут жа спрадвеку людзі розных нацыянальнасцей вучыліся і небезвынікова спалучаць сваю этнічна-культурную, нацыянальную адметнасць з пашанаваннем іншых культур і нацыянальнасцей. Былі, вядома, і дасюль засталіся свае праблемы, нявырашаныя супярэчнасці. Варта іх вывучаць і шукаць аптымальных шляхоў для вырашэння.

Інтэрв'ю ўзяў
Сяргей Астраўцоў

На калідоры амбулаторыі сядзела старэйшая жанчына. Яна нічым не вылучалася сярод іншых пацыентаў. Раптам яна адняла з нагі пратэз і пачала рукамі масіраваць забінтаваную лыдку.

— Вы даўно ходзіце з пратэзам? — спытала я.

— Ужо год будзе. Цяжка мне цяпер ісці, пратэз цяжкі, а ісці — пяць кіламетраў. Ёсць і лягчэйшыя, але мне чамусьці такі далі. Я сама з вёскі, але цяпер у Гайнаўцы, у дачкі жыву. Зяць, дзякаваць Богу, добры. Добра, што ёсць дзеці ў мяне, а каб не было нікога, то гора і годзе. То ж я на гэтым пратэзе на гладкім то пайду, а ўжо на пяску — не дам рады. Падаю, і ўсё.

— То ж і на вёсцы сёстры ПЦК ходзяць і глядзяць хворых, неяк жылі б.

Кажаш, ПЦК глядзіць адзінокіх вясковых пенсіянераў. Каля адзінокага трэба быць цэлы дзень і цэлую ноч. Вось у вёсцы З., дзе мая дачка замужам, на хутары жылі пенсіянеры, старыя, як і я, бяздзетныя. Жанчына ўжо не магла ўстаць з ложка. Мужчына таксама не найлепей сябе адчуваў, але трымаў яшчэ каня і пару свіней. Цяпер поля ніхто не хоча браць, і ён абрабляў трохі той зямлі, якую аддаў дзяржаве.

Пачала імі апекавацца сястра ПЦК, якая прыходзіла штодзень. Яна ім рабіла пакупкі, прыбірала ў хаце, варыла, мыла. Было ім добра, але вось аднойчы прыйшла бяда. Здарылася гэта на Раждаство. Апякунка паехала на два дні ў Беласток да свае дачкі. Стары, як заўсёды, пайшоў даваць есці каню і свінням. Яму стала дрэнна і ён упаў. Стаяў тады вельмі вялікі мароз. Ён замёрз.

На другі дзень Каляд яго сусед, які жыве сто метраў далей, убачыў, што над панадворкам песніянера лётаюць вароны і галасна кракаюць. Тоападуць на зямлю, то зноў паднімуцца ўгару. Каля веснічкаў убачыў, што там ляжыць нешта чорнае і вароны гэта дзяўбуць. Ён падышоў туды і ўбачыў суседа, у якога твар быў зусім выдзёўбаны. Нават уласны кот прыбягаў яго есці, паадкусваў гаспадару вушы.

Убачыўшы гэта, сусед злякаўся і пабег у вёску да солтыса. Пакуль прыехаў лекар, прыйшлі людзі, унеслі памёршага ў хату. Старая пенсіянерка доўга чакала свайго мужа, аж урэшце пачала колькі сілы злазіць з ложка. Упала на зямлю і так ужо плачучы ляжала. Людзі, якія прынеслі яе мёртвага мужа, паклалі яе на ложак.

Жанчыны пачалі грэць ваду і мыць нябожчыка. З твару яго паплыла кроў. Лекар сказаў, што калі б нехта яго ратаваў, чалавек яшчэ жыў бы. Засталося толькі падпісаць акт смерці.

Апякунка паспела толькі на пахаванне.

Вось якое бывае жыццё хворых, адзінокіх пенсіянераў на вёсцы...

Аўрора

Весткі з Бельска

НОВАЯ ГМІННАЯ РАДА

30 чэрвеня г.г. радныя Бельскай гміны на першай урачыстай сесіі прынялі прысягу, а затым выбралі новыя ўлады гміннай рады нарадовай.

Лявон Радзіванюк — эканаміст, намеснік дырэктара сельскагаспадарчага банка — паўторна выбраны старшынёй Гміннай рады нарадовай у Бельску-Падляшскім. Намеснікі гэта: Яўген Капітонюк, селянін з Храбалоў, і Анджэй Міхал Ліпскі з Пасынкаў, селянін з вышэйшай адукацыяй. Выбраны былі і старшыні паасобных камісій.

В. Семянюк

НОВЫЯ ВУЛІЦЫ

Бельск-Падляшскі з кожным годам разрастаецца і прыгажэе. Паўстаюць новыя дамы, вуліцы і кварталы. У маі г.г. Гарадская рада нарадовая прысвоіла назвы новым вуліцам у горадзе. У новым квартале ў паўднёвай частцы горада вуліцы названы імёнамі выдатных польскіх дзеячоў і літаратараў (В. Вітас, У. Гамулка, Б. Берут, Ц. К. Норвід, Е. Шаняўскі, Б. Лесьмян, Ю. І. Крашэўскі), а таксама людзей, заслужаных гораду. Чытачам „Нівы" цікава будзе ведаць, што адна з вуліц носіць імя Яраслава Кастыцэвіча, шматгадовага дырэктара Беларускага ліцэя ў Бельску.

Андрэй Гаўрылюк

„ДУБІНЫ" Ў АМЕРЫЦЫ

9 ліпеня г.г. вакальна-інструментальны калектыў „Дубіны" вылецеў самалётам з Варшавы ў Манрэаль на трохмесячнае турнэ па Канадзе і ЗША. На гастролі запрасілі іх дзеячы Канадскага таварыства „Беларусь" з Таронта. „Дубіны" выступаць будуць таксама на XVIII Сустрэчы беларусаў Паўночнай Амерыкі, якая адбудзецца ў пачатку верасня г.г. у Таронта. Сустрэчу арганізуе (апрача канадскага таварыства „Беларусь") Згуртаванне беларусаў Канады і Беларуска-амерыканскае задзіночанне.

(л)

НІНА АМЕЛЬЯНЮК

ГУТАРКІ АБ МОВЕ

II. ХАРАКТАРЫСТЫКА БЕЛАРУСКАЙ НАРОДНАЙ МОВЫ.

5. Беларускія гаворкі на тэрыторыі ПНР і іх сувязі з паўднёва-заходнім дыялектам беларускай мовы (працяг),

Гістарычныя ўмовы складвання моўнай і нацыянальнай разнаціднасцей Беласточчыны (праця г).

Новыя змены ў структуры пасялення адбыліся пасля 1524 г., у час панавання каралевы Боны. Па яе загаду пачалася аграрная рэформа, якая заключалася перш за ўсё ў камасацыі раскіданых сяліб у вялікія вёскі.

1. Сітуацыя паміж Бугам і Нарвай.

Яшчэ да 1540 г. пачалася рэформа Бельскай воласці, у выніку якой загінула вялікая колькасць малых вёсак. Аднача сова пачалася каланізацыя Бельскай пушчы. Паўсталі новыя вёскі: Зыгмунтова (сёння Кленікі), Янава, Качалы, Свяціцелі (сёння Цялушкі), Трасцяніца, Белкі, Давідава. Цэнтрам была Нарва, якая ў 1529 г. атрымала гарадскія правы. Да 1570 г. узніклі вёскі: Вітултова, Сток, Карыціска, Корнін (Стары), Махнатае, Мора, Беразова (Старое), Збуч, Курашава, Камень, млын Вежанка, Ягаднікі, Локніца (Асоўка), Шастакова, Дубічы-Асочныя і Койлы.

Да 1569 г. каланізацыйны працэс дайшоў да лініі, акрэсленай вёскамі: Вітава, Іс ток, Ягаднікі, Дубічы-Асочныя, Шастакова, Койлы, Курашава, Камень, Макаўка, горад Нарва, Ванева, Іванкі і Белкі.

Да 1611 г. узніклі наступныя вёскі: Барок, Хітра, Новае Беразова і Новы Корнін, фальваркі Буякоўшчына і Уснаршчына, вёска Вежанка. Пасля 1616 г. узніклі: вёска Чыжыкі, асада Лядка, фальварак Трывежы, Дарагатынка (сёння Даратынка). У 1618 г. у Новым Беразове была пабудавана царква. Да XVII ст. каланізацыя дайшла да Белавежскай пушчы, ліквідуючы амаль поўнасцю Бельскую пушчу, якая захавалася толькі ў дузе паміж Нарвай, Нараўкай і Белавежскай пушчай.

Уключэнне ў 1566 г. брэсцкай зямлі да новага Брэсцкага ваяводства, а ў 1569 г. Падляшскага ваяводства ў Карону спыніла дзейнасць літоўска-русінскіх ураднікаў і наплыў літоўскага і ўсходнеславянскага насельніцтва.

На брэсцкім баку ў XVI ст. узніклі вёскі: Апака, Вярсток, Курашава, Палічна, Амяльянец. Да 1631 г. узнікла вёска Арэшкава, а пасля 1639 г. — Дубіны. Каля 1594 г. каралеўскі двор быў перанесены са Старой Белавежы на сённяшняе месца. Разам з млынам, які таксама быў тут пабудаваны, стаўся ён пачаткам вёскі Белавежа.

2. Сітуацыя паміж Нарвай і Бебжай.

Каля 1538 г. на поўнач ад двара Кнышын паўстаў горад Кнышын. Да шляхты належалі вёскі: Карповічы, Дзяцелова, Мікіцін, Руткоўске, Ваські, Сікоры і Ясяноўка. У вёсках пасялялася літоўска-русінска-польскае насельніцтва. Вялікая колькасць мазавецкай шляхты была прычынай хуткай паланізацыі ўсяго насельніцтва. Толькі ў паўднёвай частцы тэрыторыі асталіся тры царквы, а на астатняй — была даволі вялікая колькасць касцёлаў.

3. Сітуацыя паміж Супраслю і Нёманам.

Тут першыя новыя вёскі ўзніклі пры ўваходзе ў пушчу трох дарог, злучаючых Літву з Каронай. Пры дарозе з Новага Двара ў Ганёндз паўсталі вёскі: Грабяні, Ячна, Шастакі, Гродзіск (сёння Градзішчаны); пры кузніцка-ганёндзкай дарозе — Звежаны, Семяновічы (Стараўляны), Снічаны, Юрашы, Глінішчы; пры саколдска-кнышынскай — Саколдка, Багушы Старыя (сёння частка Саколкі), Красны Бор (сёння Краснякы) і Камёнка Старая.

Паміж Бебжай і Чорнай Ганьчай насельніцтва дайшло да ракі Волкуш. На поўдзень ад Бебжы ўзніклі вёскі: Каменна, Асмалоўшчызна, Паборчы, Служкі-Баяры, Малышоўка, Дамброва, Ясяноўка, Бжазова, Круглэ, Неросьна, Лазова, Мосціха, Сламянка, Бярвіха, Якоўля (сёння Яцаўляны), Сакаляны, а далей на поўдзень: Вараняны, Красны Бор (Краснякы, Сакалда, Багушы (Старыя), Сабачынцы, Камёнка (Старая), Зубавічы (сёння Кнышэвічы), Слоя, Шудзялава, Остар, Саннікі, Крушыняны, Жылічы Вялікія (Нетупа), Скрабнякі. Паміж гэтымі вёскамі і рэчкай Свіслач былі вёскі: Шыдзельнікі (Сукавічы), Трайглі, Дюймічы, Нетупа-Белагорцы, Наройкі, Рудакі, Азяраны, Ласіняны, Коматоўцы, Лужаны і інш. Паўсталі новыя гарады: Кузніца (1536), Новы Двор (да 1539), Ліпск (1580).

У пачатку XVII ст. узніклі вёскі: Хадароўка, Дрыя, Скіндзеж і Чарнысток. Да 1642 г. узнік горад Карыцін, а ў 1642 г. гарадскія правы атрымала Ясяноўка.

Спаткалася тут насельніцтва з-пад Гродна з насельніцтвам паўночнападляшскім. Польскі ўплыў найслабей уздзейнічаў на беларускае насельніцтва з-пад Ваўкавыска, якое пасялілася паміж верхняй Свіслаччу і верхняй Нарвай. У пачатку XVII ст. наступіла сутыкненне насельніцтва з-пад Ваўкавыска з бельскім насельніцтвам каля Нарвы.

У палавіне XVII ст. паміж Нарвай і Нараўкай узніклі вёскі: Нараўка, Ляўкова, Лука, Семяноўка і Міклашэва.

У другой палавіне XVII ст. многія вёскі і гарады былі знішчаны. Прычынай гэтага былі доўгатрывалыя войны. Насельніцтва Падляшскага ваяводства паменшылася з 250 тысяч да 125 тысяч. Кляшчэлі і Мельнік былі спаленыя поўнасцю. Падляшша было найбольш знішчана з усіх польскіх раёнаў. Наступілі пэўныя змены ў этнічнай мяжы, напрыклад, павялічылася польскае насельніцтва ў вёсках каля Тыкоціна і каля Кнышына. Літоўскае і яцвяжскае насельніцтва паланізавалася. Найбольш паланізавалася насельніцтва пад Бярозаўкай, а на ўсходнім баку пушчы — найбольш каля Новага Двара і найменш каля Крынак. У Крынках, Кузніцы і ў меншай ступені ў Новым Дворы і ў Ліпску пачалі пасяляцца яўрэі. У Крушынянах, Лужанах і Белагорцах, а таксама ў Багоніках, Драглях і Верхніх Малявічах пасяліліся татары. Потым атрымалі яны яшчэ землі ў Жылічах, Грабянях, каля Адэльска і ў Камянцы каля Саколкі. Прыйшлі яны з-пад Вільна, Ліды і Наваградка. Каля 1715 г. частка іх эмігравала.

У першай палавіне XVIII ст. каланізавана была пачаткова Бельская пушча. Узніклі вёскі: Кавела, Рэпіскі, Фальварак Катлоўка, а ў другой палавіне XVIII ст. — Крывец, Градзіска, Катоўка, Галякова Шыя, Васількова, Ласінка, Пшыбудэк, Крыніца, Кутова. На поўдні Бельскай пушчы ўзніклі вёскі: Прагале, Выгода, Пасека. Белавежская пушча не была ў каланізацыйных планах. Уздоўж яе мяжы ўзніклі вёскі: Старына, Вілюкі, Доўті Брод, Парыева, Лесьна, Козі Пераскок, Гайнаўшчына, Пасталова, Смаляны Садок, Падлеўкове, Сушчыбарок, Мінкоўка, Стачок і Свінарої; крыху пазней — Ліпіны, Навасады, Тэраміскі.

Да 1775 г. узніклі новыя гарады: Дамброва, Сукаволя. Паміж Саколкай і Бебжай узніклі вёскі: Гураны, Клышоўка, Саснавік, Трасцянае, Свідзялоўка, а пад Супраслю — Радулін і Боркі.

Каланізацыйны працэс зямель Беластоцкага ваяводства закончыўся ў канцы XVIII ст.

САРДЭЧНЫЯ ТАЙНЫ

Дарагое Сэрцайка, мы са сваім хлопцам ходзім ужо тры гады. Часам мне здаецца, што ён мне найбліжэйшы на свеце чалавек. А часамі то неяк ён аддаляецца, аддаляецца, і тады я пападаю ў страшную дэпрэсію, і нішто мне не ў стане дапамагчы. Справа ў тым, што наогул усе дзяўчаты і хлопцы пасля 2-3 год супольнага „хаджэння" ў асноўным ведаюць, што іх чакае, прынамсі ў найбліжэйшай будучыні. Я ж наконт гэтага да сёння нічога канкрэтнага сказаць не магу. Я ўжо закончыла навуку і пачала працу. Мой хлапец — таксама. І мы фактычна ў такім узросце, што час было б ужо і пажаніцца. Але што ж, пра гэта, на жаль, з яго боку ніякай гаворкі няма. А я ж пра гэта сама не пачну. Мае бацькі на яго націскаюць, што, маўляў, пара ўжо было б аформіцца неяк, а ён адказвае ім толькі жартамі.

У такой сітуацыі я проста перастаю яму верыць. Мама мая мне ўжо нават раіла, што варта было б глянуць на некага іншага, пачаць хадзіць адной на забавы ці на нейкія імяніны да сяброўак. Але я пра гэта і думаць не магу. За гэтыя гады я так прывязалася да майго хлопца, што адчуваю прыемнасць з забавы толькі тады, калі побач ёсць ён. Дык нашто мне хадзіць адной? На жаль, пра яго не магу я сказаць таго самага, бо калі мы бываем у кампаніі, то ён найахвотней гуляе з іншымі, а я тады неяк застаюся ўбаку. І нават дайшло да таго, што калісь з забавы адводзіў ён не мяне, а іншую дзяўчыну. Я перажываю страшэнна, закаханая па вушы, што рабіць — не ведаю. І вось цяпер надараецца аказія паехаць разам над мора. Фактычна то едзе ён са сваімі сябрамі, але я магла б паехаць туды, бо якраз у той мясцовасці жывуць мае сваякі. І я падумала, а можа варта было б усё ж паехаць, можа гэта неяк больш наблізіць нас, і можа ён урэшце рашыцца на той адчайны крок, якога надта, як відаць, баіцца, і запрапануе мне шлюб? Як ты думаеш, Сэрцайка?

Віка

Віка! Цяжка сказаць, ці твой хлопец усяго толькі нерашучы. Сітуацыя твая, здаецца мне, намнога больш складаная. Маладыя, калі яны кахаюць адзін другога, любяць пагаварыць аб тым-аб сім, любяць снуць планы на будучыню, а твой хлапец на тэму будучыні як вады ў рот набраў. Ты заслеплена сваім каханнем і стараешся дараваць яму ўсё, а павінна рабіць з яго паводзін вывады. Ты гаворыш, напрыклад, што не любіш бавіцца без яго, а яму ж, як відаць, без цябе гуляецца лепш! А зрэшты, як можна дараваць хлопцу, які з забавы пайшоў адводзіць іншую дзяўчыну?..

Ты снуеш вялікія планы ў сувязі з паездкай над мора. Табе здаецца: абы быць бліжэй яго, абы быць разам, абы глядзець на яго і... кахаць. А яму, бадай, было ўсё роўна, як і дзе правядзеш ты водпуск, калі выбраўся адпачываць з калегамі. Ну, напэўна, нейкая згода з яго боку была, аднак нішто не сведчыць тут аб вялікім энтузіязме. Падумай пра гэта, Віка!

Ты спадзяешся, што вы станеце адзін другому яшчэ больш блізкія, а я думаю, што гэта можа быць канец вашага сяброўства. Хлопцы не шануюць дзяўчат, якія лезуць, як назойлівыя мухі. Намнога больш карысней для цябе была б паездка ў горы з сяброўкамі. І ён і ты адпачылі б адзін ад другога, прадумалі б усё, перагледзелі свае суадносіны, і, можа, якраз тады высвятлілася б канкрэтна, хто па кім сумуе і хто каму патрэбны.

Сэрцайка

З ЛІТОЎСКАЙ КУХНІ

САЛАТА З БОБУ

На 1 літр вылушчанага бобу трэба ўзяць 2 крутыя яйкі, 6 бульбін, 2 морквы, 2 агуркі (салодкія ці кіслыя), 1 цыбуліну, 1 шклянку маянезу, 1 лыжку кмену, перац, соль.

Боб спаласнуць, намачыць нанач у кіпячонай вадзе, пасля чаго зварыць у гэтай жа вадзе, дадаючы солі (можна варыць таксама ў малацэ). Бульбу, моркву, яйкі памыць, зварыць, ababраць.

Зярняты бобу абабраць з лупін, парэзаць на палавінкі або і больш дробныя кавалкі, даволі дробна нарэзаць і рэшту гароднінны. Яйкі і цыбулю дробна пасячы. Усё разам перамяшаць у місцы, дадаць кмен, соль, перац, у канцы заліць маянезам.

САЛАТА ЖМУДСКАЯ

На 2-3 морквіны трэба ўзяць 2 яблыкі, 3 вараныя бульбы, 2-3 кіслыя ці свежыя агуркі, 1 шклянку сцертай на бурачанай тарцы бручкі, паўшклянкі смятаны, 1 лыжку кмену, соль.

Памытую і абабраную моркву і яблыкі сцерці на бурачанай тарцы, дадаць дробна нарэзаную бульбу, агуркі і сцертую на тарцы бручку. Заліць смятанай, пасаліць па смаку, перамяшаць і пасыпаць кменам.

Замест смятаны можна дадаць маянез, а таксама 1-2 лыжкі сцертага на тарцы хрэну.

Жмудскую салату падаюць да вэнджанага мяса, белай каўбасы і іншых мясных страў.

ЖМУДСКАЯ САЛАТА З МОРКВЫ

На 3 морквіны трэба ўзяць 20 дэкаў чорнага хлеба, 1 яблык, 2 лыжкі журавін, 2 лыжкі сцертага хрэну, 1 лыжку кмену, 1 шклянку маянезу, крыху солі, карыцу (цынамон).

Моркву памыць, абабраць, спаласнуць і сцерці на бурачанай тарцы. Памытыя, абабраныя яблыкі і падсушаны хлеб сцерці таксама. Усе прадукты перамяшаць, дадаючы да іх памытыя журавіны і хрэн, кмен, карыцу, пасаліць па смаку, у канцы заліць маянезам.

Гаспадыня

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Алена Мімрык
Дзіяна Энціна

Працяг (3)

ЯК РАТАВАЛІ БАБУЛЮ

— Фернанда, хадзі дадому! Колькі разоў я павінна цябе клікаць?

— Хвілінку, мама, я зараз!

Маці зірнула ў акно. Скрозь зеляніну дрэў яна ўбачыла чатыры дзіцячыя галавы.

„Што дзеці робяць там? — падумала жанчына і пазнала Тамба-Тамба, сына вартаўніка бальніцы, а таксама Мамба, сябра свайго сына. — А хто ж там яшчэ? Нейкая дзяўчынка. Відаць, Воля, дачка доктара Валеры".

Дыадыара, маці Фернанда, выйшла на двор і спынілася каля дзяцей. Яны з захапленнем гаманілі і нават не ўзнялі галоў. Фернанда штосьці маляваў на пяску тонкай галінкай і горача пераконваў сяброў.

Тамба-Тамба насміхаўся з яго. Воля сур'ёзна і ўважліва слухала тлумачэнні Фернанда.

— Добры дзень, дзеці! Добры дзень, Тамба-Тамба. Як адчувае сябе бабуля?

— Добры дзень, мадам Дыадыара. Маёй бабулі вельмі кепска. Яна ляжыць на цыноўцы.

— Мне шкада тваю бабулю. Можа, яе трэба паказаць доктару?

— Дзякую, мадам Дыадыара, за параду, але ў гэтым няма патрэбы. У нашай вёсцы старых людзей не лечаць і не паказваюць дактарам.

Фернанда з маці накіраваліся да свайго дома. А Воля здзіўлена паглядзела на Тамба-Тамба:

— Як гэта — не паказваюць? Чаму?

— Жыццё іхняе канчаецца, і яны павінны саступіць месца маладым. Старыя людзі кладуцца на цыноўку каля ўвахода ў хаціну і чакаюць прыходу „ненажэрнай".

Ад абурэння Воля высока ўзняла бровы, шчокі яе заружавеліся.

— Што ты кажаш, Тамба-Тамба?! — здзівілася яна. — Як гэта — „саступіць месца"? Месца хопіць усім на зямлі: і старым і маладым. Старых людзей павінны шанаваць і паважаць. Вось!

— Іх і паважаюць. Калі ў вёсцы збіраюцца аджаніць чыйго-небудзь сына ці выдаць замуж дачку, заўсёды слухаюць, што скажуць старыя людзі. Калі ж „ненажэрная" ідзе па іх, ніхто не можа перапыніць ёй дарогу!

— Што значыць „ненажэрная"? — спыталася Воля. — Так ты смерць называеш?

— Цішэй! — зашапталі Тамба-Тамба і Мамба. — Не вымаўляй гэтае слова!

Дзеці захваляваліся, кожны пакратаў нейкую драўляную фігурку, што вісела на шыі.

— Якія вы смешныя! Мой тата ў бальніцы кожны дзень змагаецца са смерцю. Вы ж ведаеце яго. Мне здаецца, ён можа вылечыць і старых людзей.

— Дзякую, Воля, ты вельмі добрая дзяўчынка. Але ў нашай вёсцы ніхто не будзе станавіцца на дарозе „ненажэрнай"!

Дзяўчынка задумалася моцна, сцяўшы вусны. Здавалася, яна прымае нейкае рашэнне.

— Я пайду, да пабачэння, — раптам сказала Воля. — Мама чакае абедаць.

— Абедаць?! Хіба вы абедаеце днём? Усе ж абедаюць вечарам пасля работы?

— Вечарам пасля работы ў нас вячэраюць. Вечарам не ядуць суп. Ну, да сустрэчы!

— ✻ —

— Расказвай, дачка, што здарылася. Ты нейкая заклапочаная, — сказаў Валерый Васільевіч. Ён сеў за стол, высока падняў вільготныя рукі: паляпваючы далоню аб далонь, сушыў іх. Зусім як у аперацыйнай.

Воля падала тату чысты ручнік, ён узяў яго і яшчэ раз прасушыў рукі.

— Сапраўды, тата, ты не памыляешся. Тамба-Тамба расказаў, што ў вёсцы не хочуць лячыць старых людзей, і яго бабуля ляжыць на цыноўцы, чакае „ненажэрную"!

— Ці далёка гэтая вёска ад горада?

(Працяг на стар. 10)

Вучні пятага і шостага класа, якія вывучаюць беларускую мову, з гайнаўскай школы на Юдзянцы.

Фота Я. Чэрнякевіч.

Салісты мастацкага музычнага калектыву са школы ў Пашкоўшчыне Кася Залеўская, Юрка Кулік і Ася Бурак выступілі ў школьным конкурсе беларускай песні.

Фота Я. Чэрнякевіч.

ДЛЯ САМЫХ МАЛЕНЬКІХ

Ніна Галіноўская

ЗОРАЧКА

— Дзе ты хадзіла,
Зорачка наша?
— Траўку духмяную
Скубла на пашы.
Чыстай вадзіцы
Дала мне рака.
Многа прынесла
Я вам малака.

СЦЕРАЖЫСЯ

На купіне жаба прысела
Заснула на сонейку смела.
— Жабуцька,
Ты спі адным вокам —
Буслы тут
Зусім недалёка.

ЗАГАР

Мне на спінку
Сонца села
І фарбуе-грэе цела.
Падстаўляю рукі, твар:
— Намалюй і тут загар.

У ГРЫБАХ

Хто сарваў мой грыбок?
Пышнахвосты звярок.
Мне ён хвосцікам махнуў
І на дрэва сігануў.

ЖЫТА

Жыта рукі казыча.
Не спяшай да двара.
Перапёлачка кліча:
— Жаць пара, жаць пара!

ЧАРОТАВЫ КОТ

Не сумнявайцеся, я —кот.
Расці спяшаўся, як чарот.
Таму і вымахаў такі.
Вы не дзівуйцеся, браткі!

КОЦІК

Коцік-вуркоцік
Лёг на жывоцік.
Лапкі пад вушка —
Не трэба падушка.

ВЕЦЕР-ЖАРТАЎНІК

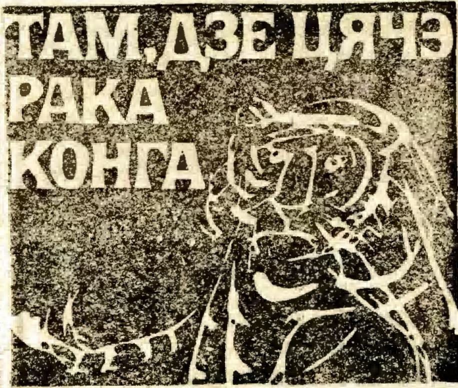
Нешта ветру
Не сядзіцца —
Хоча дожджыкам
Памыцца.
Запылілася чупрына:
Пыл круціў ён
За машынай.
Вецер спрытна
Гаспадарыць —
У табун
Збірае хмары.
Дождж затупаў:
„Цок-цок-цок".
Вецер скокнуў...
Пад масток.

НА ГАРЫ СТАЦЬ ГАРА

Каля нашага двара
На гары стаіць гара.
А на той гары дубок.
На дубочку жалудок.
І яшчэ арэхаў пяць.
А што далей — не відаць.

ЗАХВАРЭЛА

Басанож хадзіла Мура.
У яе тэмпература.
Я пашыла кошцы тапкі,
Каб яе не мерзлі лапкі.

(Працяг са стар. 9)

— Не ведаю. Але можна ўзяць з сабою Тамба-Тамба.

— ✲ —

Тамба-Тамба вельмі ўзрадаваўся. Ён гатовы быў ехаць з Воляй хоць на край свету.

Праз хвіліну машына выехала з двара. Па дарозе Валерый Васільевіч папрасіў Тамба-Тамба расказаць пра вёску, дзе жыве бабуля.

— Я лепш раскажу пра бабулю маёй бабулі, як яна ратавалася ад „ненажэрнай", і вам многае стане зразумелым з гісторыі нашай вёскі.

— Што ж было з бабуляй тваёй бабулі?

Працяг будзе.

Вучань чацвертага класа Пеця Каліноўскі з Нараўкі ўдзельнічаў у сёлетнім конкурсе беларускай песні для школьнікаў.

Фота Я. Чэрнякевіч.

ПАЗНАЁМІМСЯ

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 7, к. 1, кв. 23. Таня Перагудава. 5 клас.

✲ ✲ ✲

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Волаха, 51, кв. 28. Лена Грэковіч. 5 клас.

✲ ✲ ✲

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Волаха, 51, кв. 26. Ларыса Шэндзяровіч. 4 клас.

✲ ✲ ✲

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Каржа, 8, кв. 28. Лена Шут. 3 клас.

✲ ✲ ✲

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 21, кв. 41. Коля Латушкін 5 клас.

✲ ✲ ✲

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 7, к. 3, кв. 2-а. Максім Чысцюнін. 5 клас.

✲ ✲ ✲

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Р. Люксембург, 116, кв. 4. Люда Жураўская. 5 клас.

✲ ✲ ✲

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Волаха, 53-А, кв. 53. Інна Казлоўская. 6 клас.

✲ ✲ ✲

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Волаха, 53-А, кв. 53. Ларыса Казлоўская. 7 клас.

✲ ✲ ✲

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. К. Лібкнехта, 100, кв. 62. Юлія Хадачынская. 5 клас.

малюнкі школьнікаў

Маляваў Марцін Куптэль, вучань першага класа са школы № 3 у Бельску. Малюнак называецца „Вёска маёй бабулі".

Алег Назараў

ЦІ КУХНЯ — БАБСКІ ЗАНЯТАК?

Здарылася гэта летам у лагеры. Наша група была дзяжурнай. Нехта стаяў на варце, нехта даглядаў малодшых, якія пайшлі на рэчку, нехта збіраў галлё да вогнішча. Ну, а я... Я трапіў на кухню!

Можаце ўявіць сабе мой настрой, калі наш застэмп паявіўся перад кухарам дзядзькам Іванам.

— Дзяўчаткі, можаце накрываць на стол? — усміхнуўся ён. — Вось і добра. Я папрашу вас разліць кісель, добра? Ну, а цябе, — кухар паглядзеў на мяне. — Але што ў цябе такі кіслы выгляд?

— Таму што я не люблю займацца бабскімі справамі! — выпаліў я.

— Бабскімі? — перапытаў дзядзька Іван і паглядзеў на мяне хітравата. — А ты, дарэчы, чытаў кніжкі Аляксандра Дзюма?

— Пэўна! — буркнуў я. — Гэта мой любімы пісьменнік.

— А ці ты ведаеш, што аўтар „Трох мушкецёраў" і „Графа Монтэ-Крыста" быў вялікім знаўцам кухарскага мастацтва і нават склаў „Вялікі кулінарны слоўнік"?

— Немагчыма?! — не паверыў я.

— Не ведаеш. А чуў што-небудзь аб пекары Эўрысаку? Тым самым, каму пастаўлены помнік у Рыме? Не чуў... Ну, тады скажы, за што французская кухара Нікола Апера ўзнагародзілі ганаровым званнем „Дабрадзей чалавецтва"? Таксама не ведаеш? За тое, што вынайшаў кансервы! А гаворыш — бабская справа!

У той дзень я хадзіў за дзядзькам Іванам як прывязаны, слухаў усё, што ён тлумачыў, зачаравана назіраў за яго спрытнымі, акуратнымі рухамі.

Я часта ўспамінаю сёння тыя першыя „ўрокі" кулінарнага майстэрства, якое стала на доўгія гады маім захапленнем. Успамінаю, таму што і сёння многія хлопцы аднолькава да нарыхтоўкі ежы як да нечага страшна нуднага і нецікавага. А кулінарыя — гэта ж неад'емная частка культуры чалавецтва, з захапляючай, часам „крымінальнай" гісторыяй, поўнай загадак і адкрыццяў, знаходак і страт, прыгод і кур'ёзаў.

„Я раблю ўсё магчымае, каб трапіць туды, дзе мне ўдасца знайсці... прыправы", — запісаў у сваім дзённіку Хрыстафор Калумб. А вось які загад даў іспанскі кароль Карл I вядомаму мараплаўцу Фернанду Магелану: „Паколькі мне дакладна вядома, што на астравах Малука ёсць прыправы, я пасылаю вас галоўным чынам на пошукі іх, і мая воля такая, каб вы накіраваліся проста на гэтыя астравы". З экспедыцый за вострымі духмянымі ўсходнімі прыправамі без якіх не магла абыходзіцца еўрапейская кухня, пачыналіся Вялікія геаграфічныя адкрыцці.

Многія вучоныя зрабілі вялікія „кулінарныя" адкрыцці. Мікалай Капернік запрапанаваў намазваць масла на хлеб — атрымаліся бутэрброды (канапкі). Англійскі фізік Б. Томпсан прыдумаў кафейнік з фільтрам. Д. Мендзялееў доўгія гады займаўся пытаннямі сыраварэння.

Не саромеліся стаяць ля пліты і вядомыя пісьменнікі, мастакі, музыканты. Італьянскі кампазітар Д. Расіні сваіх сяброў найахвотней прымаў на кухні. А калі адзін з іх вельмі доўга захапляўся „Севільскім цырульнікам", кампазітар не вытрымаў і сказаў: „Што там „Цырульнік"! Паспрабуй лепш паштэт, які я сам зрабіў, а потым ужо будзеш мяне хваліць"!

Вядома, смачна варыць у адзін дзень не навучышся. Недарма ж кухарская справа — гэта не проста рамясло, а майстэрства. І як усялякае майстэрства, мае свае законы, хітрасці, таямніцы. Здараецца, рыхтуеш нешта дакладна па рэцэпту, а спрабуеш на смак — нешта не так, нечага не хапае. Значыць, забыўся нейкі сакрэт. Але затое як радасна, калі страва ўдалася! На ўсё жыццё, мабыць запамятаю я смак свайго першага боршчу, які я зварыў ужо дома пасля вяртання з лагера.

Адным словам, запрашаю ў захапляючы свет кулінарыі! Шлях да цудаў, якія адбываюцца ў каструльцы або на патэльні, адкрыты для кожнага. А пачаць можна...

Працяг у наступным нумары

А·Д·Г·А·Д·А·Н·К·А

Калі разгледзіш постаці і іх цені, пераканаешся, што адны не падыходзяць да другіх. Падумай, які цень належыць да якой асобы.

Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok ul. Wesołowskiego 1 „Зорка"

Piątek 5 VIII — 8.50 Domator. 9.00 Teleferie z kukułką. 9.30 Kino Teleferii: „Syn strzelca". 10.00 DT — Wiadomości. 10.10 DT — Reforma gosp. 10.25 „Piegus" — serial rum. 11.30 Domator. 16.50 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.55 Za kierownicą. 17.15 Teleexpress. 17.30 W Starym Kinie: „Sportowiec mimo woli" — film pol. 18.35 Studio Sport. 18.50 Dobranoc. 19.00 Monitor Rządowy. 19.30 Dziennik. 20.00 „W środku lata" — film TP. 21.25 Żniwa '88. 21.40 Czas — magazyn. 22.15 Konwój. 23.05 DT.

Sobota 6 VIII — 8.05 Tydzień na działce. 8.35 Piłkarska kadra czeka. 8.50 Pr. dnia. 8.55 Kino Najmłodszych: „Król drozdobrody" — film CSRS-RFN. 10.30 DT — Wiad. 10.40 Stare, nowe, najnowsze. 11.35 Bydgoskie impresje muzyczne. 12.20 Azymut — pr. wojsk. 12.50 Bariery. 13.20 Tel. koncert życzeń dla honorowych krwiodawców. 13.50 „Wędrówki dalekie i bliskie" — „Dwie świątynie" — film dok. 14.45 Antologia dramatu powszechnego: Aleksander Popkow — „Słoń". 16.15 Los. D. Lotka. 16.25 Konwój Świnoujście—Kołobrzeg. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Pod jednym dachem" — serial CSRS. 18.10 Tel. film dok. „Szok — 2". 18.30 Butik. 19.00 Dobranoc. 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.00 „Był sobie łajdak" — film USA. 22.05 Tydzień w polityce. 22.15 Tel. Przegląd Sportowy. 22.45 Piknic Country — Mrągowo '88. 23.35 DT — Wiad. 23.45 Anegdoty teatralne Igora Śmiałowskiego. 23.50 Kino nocne: „Inspektor Bellamy" — serial austral.

Niedziela 7 VIII — 7.00 TTR — s. II Zajęcia wakacyjne — Choroby przewodu pokarmowego bydła. 7.20 TTR — s. IV Zajęcia wakacyjne — Czy będzie las? 7.40 Pr. dnia. 7.45 Po gospodarsku. 8.15 Tydzień. 8.55 Pr. dnia. 9.00 Kino Teleferii: „Ballada o walecznym rycerzu Ivanhoe — film radz. 10.30 DT — Wiad. 10.35 „W królestwie owadów" (2) — serial franc. przyr. 11.05 Bydgoskie impresje muzyczne. 11.50 Siedem anten. 12.20 Kraj za miastem. 12.50 Koncert Życzeń. 13.55 Pr. niedzielny. 13.40 Portrety: „Lekcja poloneza" — film dok. o Jerzym Janickim. 14.30 Studio Sport. 14.45 Gdzie są taśmy z tamtych lat. 15.15 „W kamiennym kręgu" — serial brazyl. 17.15 Teleexpress. 17.30 Studio Sport. 18.10 Marek Sierocki zaprasza. 18.30 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.00 „Komendiantka" (1) — serial TP. 20.55 Sportowa Niedziela. 21.25 Konwój: Kołobrzeg—Słupsk. 22.15 Siedem dni na świecie. 22.30 DT — Wiad. 22.35 „W kamiennym kręgu" (10 i 11) — serial brazyl.

Poniedziałek 8 VIII — 17.00 Pr. dnia. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Tajemnica Enigmy" — serial TP. 18.05 My-wood — duet wokalny z Holandii. 18.35 Prosty rachunek. 18.50 Dobranoc. 19.00 Echa stadionów. 19.30 Dziennik. 20.00 Spektakl na bis: Ivo Brešan — „Przedstawienie Hamleta we wsi Głucha Dolna". 21.55 Żniwa '88. 22.10 Koncert w świętej Lipce — film dok. 22.40 DT.

Wtorek 9 VIII — 8.50 Domator 9.00 Teleferie — Krąg. 9.30 Kino Teleferii: „Samochodzik i Templariusze". 10.00 DT — Wiad. 10.10 DT — Reforma gosp. 10.25 „Złote obrączki" — serial hiszp. 11.25 Antena. 16.50 Pr. dnia. 16.55 Tel. Informator Wydawniczy. 17.15 Teleexpress. 17.30 Popołudnie z X Muzą. 18.20 Flesz. 18.50 Dobranoc. 19.00 Pr. publ. 19.30 Dziennik. 20.00 „Złote obrączki" — serial hiszp. 21.00 Konferencja prasowa rzecznika rządu. 21.25 Tel. film dok. „Chronić, nie chronić". 22.10 Spory. 22.40 DT.

Środa 10 VIII — 8.50 Domator. 9.00 Teleferie Najmłodszych: Tato, już lato. 9.30 Kino Teleferii: „Szagma, albo zaginione światy". 10.00 DT — Wiad. 10.10 „Trzy dni na rozmyślanie" (cz. 1) — film radz. 11.15 Antena. 17.00 Pr. dnia. 17.05 Los. Ex. i Super Lotka. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Ginąca przyroda" — serial węg. 18.05 W wędkarskim klubie. 18.30 Laboratorium. 18.50 Dobranoc. 19.00 Sejmowe spotkania. 19.30 Dziennik. 20.00 „Opieka" — film węg. 21.40 Żniwa '88. 21.55 Klub międzynarodowy. 22.25 Ociosywanie mgły — Spotkanie z K. Koźniewskim 22.40 DT.

Czwartek 11 VIII — 8.35 Domator. 8.45 Kino Teleferii: „W poszukiwaniu kapitana Granta". 10.00 DT — Wiad. 10.10 „Sprawy majora Zemana" — serial krym. CSRS. 11.30 Antena. 17.10 Pr. dnia. 17.15 Teleexpress. 17.30 Tel. film dok. „Zjawy z Pieskowej Skały". 18.05 Uczniowie Jana Matejki. 18.25 „Wytęskniła nas Ojczyzna". 18.50 Dobranoc. 19.00 „Teraz" — tyg. gosp. 19.30 Dziennik. 20.00 „Sprawy majora Zemana" (6) „Studnia" — serial krym. CSRS. 21.25 Pegaz. 22.10 Kontakty. 22.40 DT.

Bielsk Podl. Cotton Club — USA 10—11. Greystok: legenda Tarzana, władcy małp — ang. 12—14.

Czeremcha Przechwycenie, czyli świat od początku — pol. 10. Austeria — pol. 13—14.

Michałowo Pożegnanie z Afryką — USA 9—11. Gość na kolację — rum. 12—14.

Hajnówka Nieoczekiwana zmiana miejsc — USA 8—10. Zagadka nieśmiertelności — ang. 13—14.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль: новы	Стыль: стары	Святы, імяніны		Сонца усх.-зах.	Месяц усх.-зах.
нядзеля	**7**	**25**	**Дароты, Канрада**	**Анны, Алімпіяды**	4.06-19.16	23.05-16.42
панядзелак	8	26	Цыпрыяна, Эмільяна	Параскевы, Ермалая	4.08-19.14	— 17.37
аўторак	9	27	Рамана, Раланда	Анфісы, Панцеляймона	4.09-19.12	0.03-18.17
серада	10	28	Барыса, Багдана	Прахора, Юльяна	4.11-19.10	1.13-18.45
чацвер	11	29	Філамены, Зузанны	Серафімы, Калініка	4.13-19.09	2.28-19.04
пятніца	12	30	Клары, Юльяна	Валянціна, Андроніка	4.14-19.07	3.43-19.18
субота	13	31	Дзіяны, Гіпаліта	Юліты, Еўдакіма	4.16-19.05	4.57-19.29

КАМУ ПАТРЭБНЫЯ КНІГІ?

Міхал Паўлючук з Беластока піша, што можа прадаць пяць грампласцінак з беларускімі песнямі і наступныя кніжныя выданні: Руска-беларускі слоўнік пад рэд. Я. Коласа, К. Крапівы і П. Глебкі, Масква 1953; Ціміразеў К. А. Жыццё расліны; Падручнік анатоміі і фізіялогіі чалавека. Зацікаўленым падаем адрас: 15-196 Беласток, вул. Выспянскага 29.

Калектыў „Нівы" выказвае сардэчнае спачуванне сакратару рэдакцыі

АДЗЕ ЧАЧУЗЕ

з прычыны напаткаўшага яе гора — смерці мачахі

ВАЛЯНЦІНЫ МАТУСЕВІЧ

Сталін — гэта дракон... — размова з савецкім гісторыкам Роем Мядзведзевым ● Мітынг дружбы ў Гайнаўцы ● Барскі аб амерыканскім смецці ● Рэцэнзія на зборнік вершаў Міколы Гайдука „Ціш" ● З песняй лягчэй — гаворыць Лідзія Плешук ● Жывыя карэнні — працяг ● Погляды ● Наша пошта ● Чаму замест лася з'елі парася? ● Сардэчныя і кулінарныя тайны ● „Зорка" ● Старонка гумару.

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзяць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5018-24325-151-6787. nr rachunku walutowego w rublach 5018-24325-151-6201.

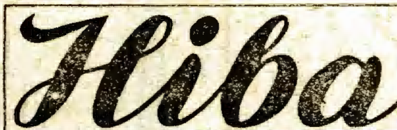
Спіс чарговых ахвяравальнікаў:

Сабраў Сяргей Карніловіч у ЗША.

1968.	Кастусь Калоша	— 500 дол.
1969.	Беларуская Аўтакефальная Праваслаўная Царква ў Кліўлендзе	— 600 дол.
1970.	Беларускае жаночае згуртаванне ў Кліўлендзе	— 100 дол.
1971.	Андрэй Ст.	— 100 дол.
1972.	Сяргей Карніловіч	— 100 дол.
1973.	Ірэна Каляда-Смірноў	— 50 дол.
1974.	Анатоль Лук'янчык	— 50 дол.
1975.	Алесь Мiраеўскі	— 30 дол.
1976.	Валя Яцэвіч	— 20 дол.
1977.	Оля Кот	— 20 дол.
1978.	Іна Рытар-КахаНоўская	— 20 дол.
1979.	Янка Ханенка	— 20 дол.
1980.	Алесь Палескі	— 20 дол.
1981.	Марына Лукашэвіч	— 20 дол.
1982.	Раман Бандарук	— 20 дол.
1983.	Паўла Янкоўскі	— 20 дол.
1984.	Таццяна Кананчук	— 20 дол.
1985.	а. Міхась Страпко	— 20 дол.
1986.	Вітаўт Зубкоўскі	— 20 дол.
1987.	Клава Каляда	— 10 дол.
1988.	Яўген Сяменчук	— 10 дол.
1989.	Адам Пракаповіч	— 10 дол.
1990.	Эва Яраховіч	— 10 дол.
1991.	Антон Шастак	— 10 дол.
1992.	Анна Лазар	— 10 дол.
1993.	Юля Палонскі	— 10 дол.
1994.	Астап Яраховіч	— 10 дол.
1995.	Г. Ю.	— 10 дол.
1996.	Аркадзь Сацэвіч	— 10 дол.
1997.	А. Т.	— 10 дол.
1998.	Васіль Сергіевіч	— 10 дол.
1999.	Алесь Ягаўдзік	— 10 дол.
2000.	Віль'ям, Валя Гай	— 10 дол.
1001.	Міхась Калядка	— 10 дол.
2002.	Оля Міхальчык	— 10 дол.
2003.	К. Л.	— 10 дол.
2004.	Васіль Каваленка	— 10 дол.
2005.	Таццяна Дубаневіч	— 10 дол.
2006.	Кастусь Маталыцкі	— 10 дол.
2007.	Алесь Каспіровіч	— 10 дол.
2008.	В. В.	— 10 дол.
2009.	Цімох Іванка	— 10 дол.
2010.	Л. З.	— 10 дол.
2011.	К. С.	— 10 дол.
	Разам	2.000 дол.

Дзякуем.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego. 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6 Тэлефон 28-89.

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Вера Валкавыцкая, Мікалай Гайдук (намеснік галоўнага рэдактара), Валянціна Жэшка (карэктар), Віталій Луба (галоўны рэдактар), Міраслава Лукша, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Віктар Рудчык, Марыя Федарук (машыністка), Міхась Хмялеўскі, Ала Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чэрнякевіч.

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe. 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart. 260 zł, półr. 520 zł, rocznie 1040 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach, w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów
   - osoby fizyczne zamieszkałe na wsi w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli
   - osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 28 00-958 Warszawa konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.
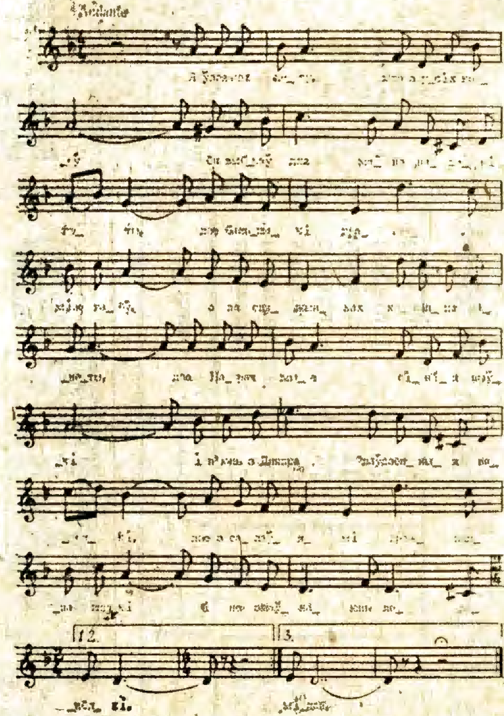
Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
- do dnia 10 listopada na I kwartał, I półrocze roku następnego oraz cały rok następny
- do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bież.

Zam. 1431/88 r. Nakład 3.600 egz. E-3.

СПЯВАЕМ БЕЛАРУСКІЯ ПЕСНІ

Я УДЗЯЧНЫ ЛЕСУ

Словы Г. БУРАЎКІНА Музыка Я. ГЛЕБАВА

Словы Г. Бураўкіна
Музыка Я. Глебава

Я ўдзячны лёсу, што з усіх краёў
Ён выбраў для мяне навекі гэты,
Дзе бальшакі прастуюць між гаёў,
А па сцяжынках коцяцца ранеты,
Дзе Нарач мые сінія шаўкі
І п'юць Дняпра паўдзённыя вясёлкі,
Дзе з салаўямі дружацца шпакі
І не змаўкаюць перапёлкі.
Я ўдзячны лёсу, што ў сябры мне даў
Далёкія і блізкія дарогі
Да прыамурскіх сосен і застаў
І да вяршынь Паміра крутарогіх,
Да кіеўскіх пявучых вечароў
І прыбалтыйскіх гаркаватых ветраў,
Да звонкіх чар малдаўскіх ганчароў
І ціхай веліч Ай-Петры.
Я ўдзячны лёсу, што ва ўсе часы
Мая блакітнавокая радзіма
Не засланіла мне чужой красы,
Мяне ад свету не адгарадзіла.
Ты, Беларусь, не ўмела быць другой,
Жыла ў братэрстве і сяброў цаніла.
І ўсе ў краіне нашай дарагой
Цябе завуць сястрою мілай.

НІЎКА

ДЗВЕ ХЛУСНІ

Аднойчы Васіль кажа Паўлу:

— Ведаеш, сусед, я ўчора меў цікавы выпадак. Увязаў каня на пастаўніку, а сам пайшоў дамоў, бачу праз акно, конь мой скача і рвецца, як апантаны. Што яму ёсць, думаю. Пайшоў я глядзець, а яго заяц кіем валіць.

— Я, — кажа Павал, — меў пазаўчора цуда. Замкнуў хату і пайшоў у вёску. Прыходжу дамоў, чую, хтось у хаце кашляе. Божа, думаю, хто ж туды забраўся?! Але што ж, іду. Бачу, на парозе сядзіць вош і так моцна кашляе, што аж вокны дрыжаць.

АДРОЗНІЎ

— Сыночак, што ж ты так прыглядаешся да мух?

— Татачка, я хачу адрозніць, каторая з іх жонка, а каторая мужык.

— А па чым жа ты іх пазнаеш?

— А вось: тая, што ля люстэрка круціцца — гэта жонка, а гэтая, што бутэльку нюхае, — мужык.

— Запомні, сынок!

Малюнак А. Папова

Хітрасцю цэлы свет пяройдзеш, а назад не вернешся.

ЗВОЛЬНІЛІ

Пілу звольнілі з работы. А ў працоўнай кніжцы запісалі: „За прафесіянальную тупасць..."

— Ну, дзе ж справядлівасць? — рыпела пакрыўджаная. Працуючы, усе зубы з'ела — вось табе на: звальняюць за тупасць.

МІНАЕ ХАТУ

— Трахім! Як твой пчальнік? Маеш карысць?

— О, яшчэ якую!

— Ці шмат мёду было?

— Мёду то не, але пчолы разоў з пяць пакусалі цешчу, дык цяпер, брат, маю хату за вярсту абыходзіць.

*

У дурной заўсёды смех ёсць у запасе.

*

Жыццё — быццам запах ад ежы, не ведаеш — калі прападзіць.

СВЕДАК

Вярнуўшыся з работы дадому, жонка застала ў хаце мужа.

— Ага, цяпер ведаю, што гэта ты штодзённа співаеш смятану, а гаворыш, што кошка.

— Што я! Я ж сёння ані лыжкі смятаны не з'еў.

— Не з'еў, а я маю сведка на гэта.

— А ну, дзе той сведак, я яго на кусочкі разарву!

— Гэта зусім дурна. Вырывай свае вусы, бо на іх смятана.

„Пакляўся..."

— Чаму заплюшчваеш вочы, калі п'еш гарэлку?

— Я пакляўся, што і глядзець на яе не буду.

ВЫРУЧЫЛІ

Калі Антон Петушкоў атрымаў сваю першую зарплату, да яго падышоў прафорг:

— Слухай, стары, паслязаўтра нашаму шэфу сорак. Па пяцёрачцы на падарунак скідаемся.

Петушкоў не пярэчыў: ён паважаў начальства.

Праз нейкі час да яго стала падляцеў супрацоўнік з суседняга аддзела.

— У нас жэніцца інжынер Курачкін, — паведаміў сарамліва.

Петушкову было вельмі шкада траячкі, але ён суцешыў сябе тым, што вяселле ў чалавека адзін раз бывае. Не паспеў засяродзіцца, як перад ім з'явіўся новы чалавек.

— Ведаеце, — сарамліва сказаў ён, — тэхнік Ціпуноў ідзе на пенсію.

За дзень у Петушкова пабывала яшчэ некалькі хадакоў. Збіралі грошы на пахаванне траюраднага дзядулі чарцёжніцы, на дзіцячую каляску шафёру, на дапамогу кадравіку, у якога згарэлі ці то дача, ці то галубятня...

Дома жонка абазвала Петушкова дурнем, бразнула дзвярамі. Усю ноч ён не мог заплюшчыць вочы, у галаву лезлі сумныя думкі. Раніцай Петушкоў быў падобны на злёгку крануты марозам гладыёлус.

— Што з табой? — ахнуў прафорг.

— З жонкай пасварыўся, — паскардзіўся Петушкоў, — а грошай — ні капейкі...

— Нічога, трымайся, стары, штонебудзь прыдумаем, — супакоіў яго прафорг.

У канцы дня Петушкову сабралі і ўручылі грошы. Амаль столькі ён атрымаў учора ў касе.

Аляксандр Ліхач

ДА СЫНОЎ НЕ ВЫЙШЛА

— Вы не людзі! Вы ходзячыя, здзічэлыя кавалкі чалавечага мяса! Каб 9 год не наведаць маці! Гэта маральнае злачынства! — крычала Антолька-інвалідка. — Не хату вам, а дулю!

Шчырая праўда згасіла эгаістычныя эмоцыі сыноў, і стала ім няёмка працягваць лаянку. Яны са сваімі жонкамі і дзецьмі селі ў легкавыя машыны і паехалі да маці, у Дом старых, каб пераканаць яе, што яна павінна зрабіць на іх завяшчанне на хату і агарод, а не на Антольку.

— У вас тут жыве Матрона, мы хочам з ёю пабачыцца, — звярнуліся сыны да службы Дома.

— А хто вы для яе? — запытала жанчына.

— Мы яе сыны, — заявілі з гордасцю.

— Сыны? — здзівілася тая. — А адкуль вы ўзяліся? Мы ведаем, што ў Матроны дзеці паўміралі. Яна зусім адзінокая.

Андрэй збянтэжаны пачаў высвятляць, але жанчына пайшла паклікаць яе з пакоя.

Матрона горка заплакала, потым глыбока задумалася, а, нарэшце, прагаварыла:

— Добра ведаю, што я ім непатрэбная. Таму да іх не выйду. Вось гэтая інвалідка, што прыходзіць да мяне ўжо 9 год найбліжэйшая мне асоба Так і скажыце ім.

Працаўніца ўсё гэта пераказала сынам Матроны.

І яны ад'ехалі, апусціўшы насы. **(мх)**

МІЖ НАМІ

Як бедны мужык есць курыцу, тады напэўна: альбо хворы мужык, альбо хворая... курыца.